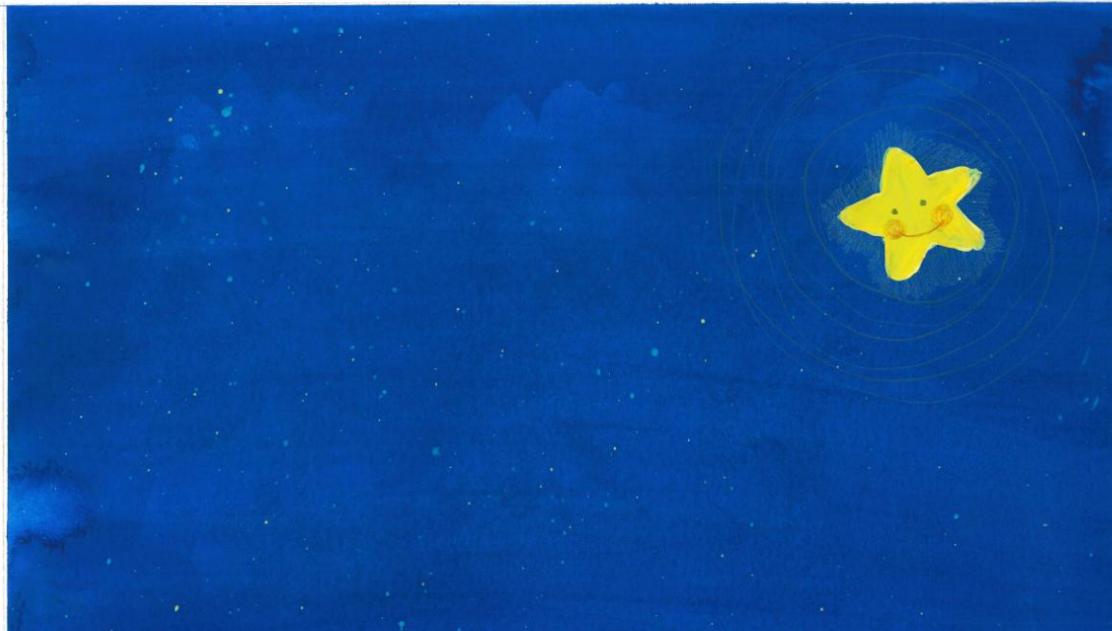

UN LLIBRE IL·LUSTRAT:

de la primera idea al resultat final

Col·legi Maristes Valldemia

Hel·lena Prat i Esquerdo

2n de Batxillerat C

Tutora del treball: Núria Real

Índex

Presentació	4
1. El llibre il·lustrat?	6
1.1. Definició del llibre il·lustrat	6
1.2. Història del llibre il·lustrat	12
1.3. El llibre il·lustrat avui	19
2. La narració	23
2.1. Els gèneres narratius	23
La novel·la	23
El conte	24
2.2. El conte	25
L'argument	26
El narrador	27
L'estructura	29
Els personatges	31
L'espai	32
El temps	33
3. La il·lustració	35
3.1. Materials de traç	36
El grafit	36
La sanguina	39
La tinta	40
La goma	41
Els pinzells	42
3.2. Materials de color	44
Llapis de colors	44
Aquarel·la	45
Gouache	46

Pintura acrílica	47
Oli	48
Pastel	49
3.3. Altres aspectes	50
El paper	50
La paleta	51
El cavallet	52
4. Elaboració d'un llibre il·lustrat	54
4.1. El conte	54
L'argument	54
El narrador	69
L'estructura	69
Els personatges	70
L'espai	70
El temps	71
El títol	71
Comentaris sobre la versió definitiva	72
4.2. La il·lustració	72
Materials utilitzats	73
Tria de la tècnica	74
Creació de la protagonista	75
Procés d'elaboració de les il·lustracions definitives	78
4.3. El llibre il·lustrat	87
Primeres decisions: nombre de pàgines i format	87
Selecció del programa i primera maqueta	89
Incorporació de la il·lustració i ajustos de text	90
El resultat final: publicació en línia i còpia impresa	92

Conclusions	121
Bibliografia	124
Bibliografia web	125
Annexos	127
Annex 1. Entrevistes	128
Annex 2. Mostra d'àlbums il·lustrats	139
Annex 3. Expressions facials	154
Annex 4. Esbossos	155
Annex 5. Dibuixos de nens i nenes de 3r primària	158

PRESENTACIÓ

El llibre il·lustrat sempre m'ha interessat. Des de sempre m'han atret aquesta mena de llibres, especialment els de la il·lustradora francesa Rébecca Dautremer, i n'he anat recollint una petita col·lecció, de la qual en presento alguns títols en un dels annexos.

A l'hora de triar el tema del treball de recerca em vaig proposar, doncs, il·lustrar un llibre. És a dir, es tractava de crear imatges per a un text que ja existís. Parlant amb la tutora del meu treball, Núria Real, vam arribar a la conclusió que encara seria més interessant ampliar la tasca de creació: jo seria l'autora tant del text com dels dibuixos que l'acompanyarien.

Havia de començar a treballar, doncs, en diversos àmbits. D'una banda, buscar una idea i desenvolupar-la per donar forma al text. A partir d'aquí, començar a crear les imatges.

Això va determinar quina seria l'estructura del treball. D'una banda, es compon d'una part en la qual explico la meua recerca sobre teoria del gènere narratiu i sobre tècniques i materials d'il·lustració. A la vista de les especificitats del llibre il·lustrat, vaig trobar necessari començar amb un primer apartat dedicat a definir i analitzar què és un llibre d'aquesta mena, quines variants en trobem i també fer-ne una petita panoràmica històrica.

D'altra banda, presento l'explicació de l'elaboració del meu llibre il·lustrat. Des de la primera idea a partir de la qual vaig començar a construir el meu conte, fins al resultat final, passant pel procés d'elaboració del dibuixos.

El resultat de tot plegat es pot veure plasmat en la publicació digital del meu llibre il·lustrat: *Un record dolç i especial*.

Per a tot això, he necessitat consultar bibliografia, pàgines web d'il·lustradors i blocs de lectura. També he recorregut a l'assessorament de diversos

professionals del camp de la il·lustració, la literatura infantil, el disseny i l'edició de llibres il·lustrats. Totes aquestes persones m'han donat guies i trucs que jo hauria trigat molt a descobrir i que m'han estat molt útils. També he buscat l'opinió de persones no especialistes però properes als destinataris del meu llibre i fins i tot a aquests mateixos destinataris. .

Presento també diversos annexos:

- un primer annex que recull les entrevistes que vaig fer a Marta Luna (especialista en literatura infantil), Roger Olmos (il·lustrador) i Carme Solé (directora d'art d'una editorial).
- un segon annex amb una petita mostra dels llibres il·lustrats que m'han agradat i que segurament tenen molt a veure amb el fet que hagi acabat triant aquest treball de recerca.
- un tercer annex amb esbossos i fotografies per treballar les expressions facials en la creació de la protagonista del meu conte.
- un quart annex amb alguns dels esbossos fets durant el procés previ a l'elaboració de les il·lustracions que acompanyen el text.
- un darrer annex amb un recull d'alguns dels dibuixos que van fer nens i nenes de tercer curs de primària després de llegir el meu relat.

1. EL LLIBRE IL·LUSTRAT

“En alguns aspectes, crear un llibre-àlbum s’assembla a dirigir una pel·lícula amb elements de ritme i intriga.”

M. SALISBURY (2005): *Ilustración de libros infantiles*

“Qui sap si potser allò que sembla espontani, sense esforç, no resultarà ser la punta d’un iceberg, pel que fa a la feina invertida per dibuixar, idear i conceptualitzar.

M. SALISBURY (2005): *Ilustración de libros infantiles*

1.1 DEFINICIÓ

A l’hora de definir què és un llibre il·lustrat, podem començar a trobar la resposta en el mateix terme: un *llibre il·lustrat* no és cap altra cosa que un *text* acompanyat d’unes *il·lustracions*. Ara bé, aquesta resposta és massa simple, queda molt curta i no s’ajusta exactament a la realitat.

Si afirmem que un llibre il·lustrat és un conte amb dibuixos donem a entendre que el més important és el text. Però això no és així sempre. Ni tampoc podem afirmar que no sigui mai així. Novament trobem que l’explicació resulta massa simplista i incompleta. Tenint en compte els diversos factors que poden condicionar l’anàlisi que ens portarà a respondre aquesta pregunta tan completa, potser el més adient és considerar-los punt per punt.

- **L’equilibri text-imatge**

Visualment és potser el factor més fàcil d’analitzar, ja que simplement fullejant el llibre podem determinar si és el text o la imatge el que hi té més pes.

La proporció entre el text i la imatge depèn de l’elecció que hagi fet l’autor (o l’autor i l’il·lustrador quan no són la mateixa persona) en el moment de concebre el llibre. No es tracta només que visualment el dibuix ens provoqui

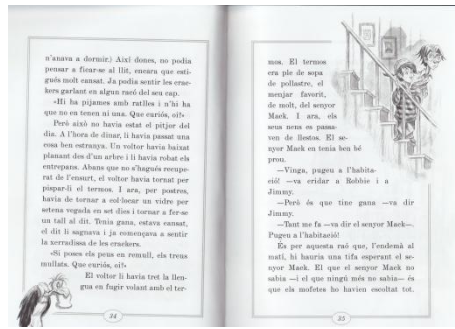
més impacte. La distribució del text i la imatge en la pàgina no sempre reflecteixen el pes de cada component en el conjunt de la història. Aquesta elecció estarà condicionada per diversos elements: l'edat del destinatari, el format escollit, la col·lecció on es publicarà...

De vegades, la il·lustració actuarà com a fil conductor, d'altres vegades actuarà com a reforç dels moments clau de la narració i també pot ser que resulti simplement anecdòtica o decorativa.

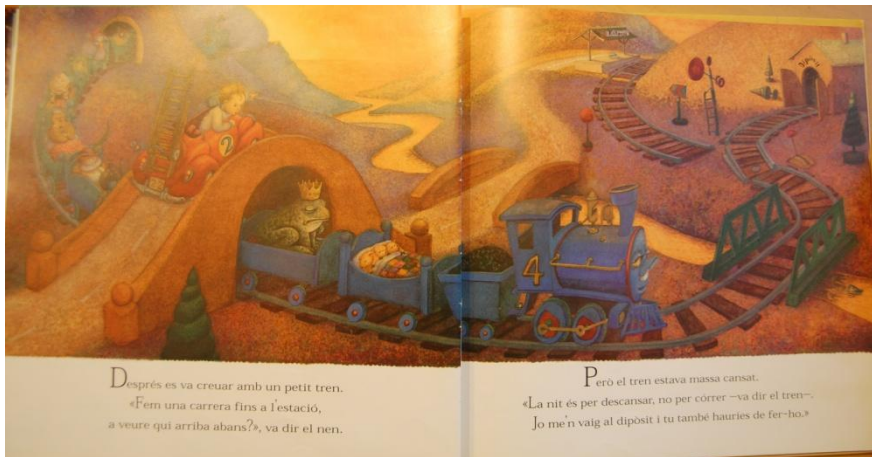
Si el llibre va adreçat a lectors infantils, la il·lustració pot ajudar també a comprendre la història. Quan el vocabulari que es pot utilitzar en la narració és molt limitat, el dibuix arribarà allà on les paraules no poden fer-ho.

Podem entendre el conjunt del llibre il·lustrat, doncs, com un terreny en el qual han de conuiu els dos elements: text i imatge. Si text i imatge ocupen la mateixa porció de terreny, cauen en la redundància, i el conjunt no funciona. Si text i imatge deixen espai de terreny sense ocupar, el resultat no serà comprensible. És per això que pren tanta importància la bona planificació inicial del conjunt. I també cal tenir present que en el procés de creació caldrà estar sempre alerta per ajustar i reajustar aquest equilibri.

Observem, per tant, una dualitat de punts de vista. Moltes vegades, l'escriptor, en la seva narració, imaginarà una cosa concreta i a l'hora d'explicar-la li posarà més èmfasi. Tot i això, l'il·lustrador, pot ser, que a l'hora de llegir aquest text i haver-lo d'interpretar, reforci algun altre sentit.

La venjança dels mofetes, de Roddy Doyle, editat per Columna, presenta una quantitat de text molt superior a la del dibuix.

El text d'aquesta pàgina del llibre il·lustrat *El nen que no volia anar a dormir* es presenta delimitat en una franja de color diferent.

En aquesta pàgina del llibre *Gat i gos*, de Gusti, publicat per La Galera, la presència de text és molt reduïda.

Al llibre *Hoshmakaka*, de diversos autors, editat per Zariquey, hi ha una proporció d'imatge molt superior a la de text.

- **L'edat del destinatari**

L'edat dels lectors als quals va adreçada qualsevol obra és un factor essencial que influirà tant el text (el vocabulari utilitzat, tipus d'oracions, simplicitat de les històries...) com en la imatge (menys explícits, amb més o menys proporció respecte el text...).

No hem de caure en l'error de considerar que un àlbum que conté un percentatge d'il·lustració molt superior al de text és sempre un llibre de fàcil comprensió i accessible per a infants petits. Com indica una de les cites que encapçala aquest apartat, el que veiem probablement només és "la punta de l'iceberg".

Sigui com sigui, tant l'escriptor com l'il·lustrador han de tenir en compte a quin tipus de destinatari adrecen la seva obra. El ventall és prou ampli. Per començar trobem els llibres per a infants no lectors, pensats per a ser llegits o mirats a la falda d'un adult¹. Progressivament, la proporció entre text i imatge va variant, i el text pot guanyar més pes.

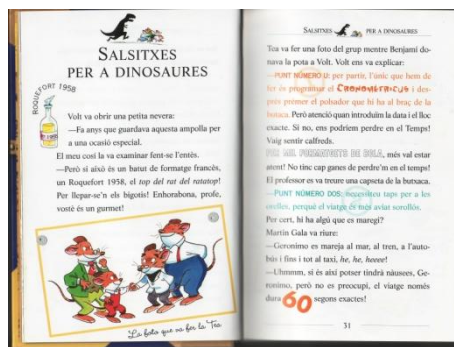
¹ Aquests llibres pensats perquè els infants simplement els mirin presenten també una gran varietat de suports: llibres tous perquè els nadons hi puguin experimentar textures i sons; llibres objecte que incorporen sonalls, miralls o altres elements; llibres de plàstic per poder jugar a la banyera...

No hem d'oblidar que també s'editen les anomenades novel·les gràfiques, adreçades a un públic adult, i en les quals la imatge té un paper més que rellevant.

L'edat del destinatari influirà també en la quantitat de pàgines que té el llibre il·lustrat. Per a un públic infantil de primers lectors, la majoria d'aquest tipus de llibres solen tenir entre 16 i 32 pàgines². A mesura que augmenta el nivell lector, i per tant la complexitat de la història, el nombre de pàgines pot anar creixent.

- **La tipografia**

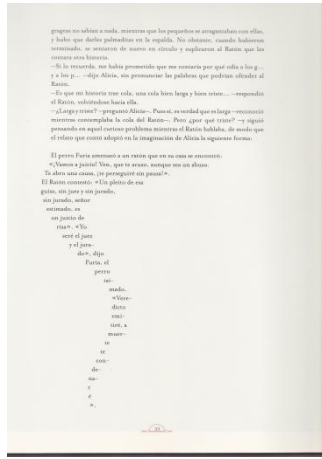
La tipografia no és un element secundari. A l'hora de triar-la cal tenir en compte que sigui agradable i fàcil de llegir, que tingui una mida adequada... Tant el tipus com el cos de la lletra variarà segons a quina franja de lectors ens adrecem. Partint de la lletra manuscrita pròpia dels primers àlbums, anirem introduint altres tipus de lletres que en els primers lectors tindran un cos més gran. Posteriorment s'aniran eliminant els condicionants que restringeixen la tria i la llibertat serà total.

Els exitosos llibres de la sèrie Geronimo Stilton, editats per Planeta, combinen tipus de lletres de colors i mides diferents, amb petits dibuixos intercalats amb el text.

Fins i tot pot ser que anem més enllà i que el text es presenti de manera que suggereixi o fins i tot expliqui, de manera que resulti impossible destriar la narració de la il·lustració.

² El procés de producció del llibre és un condicionant per al nombre de pàgines que pot tenir. Si ens hi fixem, aquest nombre és múltiple de 8 o de 16, que són les pàgines que formen un plec.

En aquesta pàgina de la versió d'*Alicia*, de Lewis Carrol, publicada per Baula podem veure el text disposat en forma de cal·ligrama.

- **El tema**

Per bé que fins ara hem parlat de llibres il·lustrats que es poden situar en l'àmbit literari, cada vegada és més fàcil trobar llibres de divulgació sobre temàtiques molt diverses que recorren a aquest format. Així s'aconsegueix, d'una banda, atraure l'atenció del lector i fer més amena l'exposició dels continguts. De l'altra, s'aprofita tot el potencial de recursos gràfics que posen a l'abast les tècniques de producció editorial avui dia.

1.2 HISTÒRIA DEL LLIBRE IL·LUSTRAT

Si parlem del llibre il·lustrat adreçat a un públic infantil i juvenil, la història es remunta uns centenars d'anys enrere, però si ens referim als orígens de l'ús del dibuix per acompanyar les paraules ens hem de remuntar molt més enllà.

Es creu que l'inici va ser afavorit per la creació del paper, durant l'època egípcia, on trobem diversos papirs amb il·lustracions geomètriques i simples, tot i que també podem considerar que els jeroglífics amb els quals escrivien eren il·lustracions.

Durant l'època romana es va perdre bastant l'ús d'aquest recurs, que es va recuperar durant l'Edat Mitjana. En aquest moment on trobem els llibres il·luminats o manuscrits il·luminats, pergamins decorats amb il·lustracions, dibuixos als metges de la pàgina, lletres capitals decorades... Normalment aquests llibres eren de caràcter religiós.

L'aparició de l'impremta, cap al segle XV, va ajudar un altre cop al declivi de la il·lustració. Però, tot i això, més endavant, cap al segle XVIII, la il·lustració es va anar reanimant i va agafar gran importància. Per aquest fet, hi han certes teories que expliquen que durant aquest segle s'inicia realment la il·lustració.

Des d'aquell moment fins l'actualitat s'han il·lustrat llibres, tant per a infants com a per adults i de totes les temàtiques possibles, des del llibre més científic al més literari, s'ha fet publicitat, articles en diaris i revistes...

El llibre il·lustrat, com afirma M. Salisbury, ha guanyat progressivament atenció i respecte.

• El llibre il·lustrat a Catalunya

La majoria de manuals que he consultat³ parlen del llibre il·lustrat partint del llibre infantil i juvenil. Tots coincideixen en el propòsit d'aquests llibres: l'ensenyament i la moral dels lectors. Així doncs, ens hauríem de remetre a Ramon Llull (segle XIII), amb el seu llibre *Doctrina pueril* per donar per inaugurat aquesta tipologia de literatura en la nostra llengua. Però lògicament, aquest afany d'adoctrinament es feia de forma oral i així s'ha anat transmetent intemporalment.

Com aquest treball se centra en el llibre il·lustrat pròpiament, hem de fer un salt en el temps i situar-nos en el segle XIX quan es comencen a publicar les primeres auques acompanyades de rodolins. La seva influència va durar ben bé fins el primer quart de segle XX, on destaca la figura de Junceda⁴ amb la seva *Auca de Montserrat*.

³ Riquer, A. i Molas, J. *Història de la literatura catalana*. Ed. Ariel. Barcelona, 1985.

Broch, Àlex, (dir) *Diccionari de la literatura catalana*. Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 2008.
<http://lletra.uoc.edu/>

Castillo, Montserrat *Grans il·lustradors catalans del llibre per a infants*. Barcanova, Barcelona, 1997.

⁴ Imatge extreta de la pàgina web <http://www.todocoleccion.net/auca-montserrat-autor-joan-junceda-ano-1923-x24179851>

Seguint la pauta marcada per Saturnino Calleja, que va publicar a finals del segle XIX una col·lecció de contes clàssics il·lustrats per Rafael de Penagos, a Barcelona es publiquen de la mà de Sopena i Araluce contes clàssics en castellà. No serà fins ben entrat el segle XX quan aquests contes es començarien a publicar i a escriure en català.

La industrialització va comportar canvis profunds en la societat catalana i també en els llibres per a infants. Ara també calia divertir els nens i nenes, i no només adoctrinar-los. Amb aquesta intenció neixen els llibres d'estampes, on predomina la il·lustració per sobre del text, fets a imatge de llibres alemanys com ara *Struwwelpeter*⁵, que Joan Horta va editar a Barcelona l'any 1913 amb el títol *En Perot l'escabellat*⁶.

⁵ Imatge extreta de la pàgina web: <http://curiouspages.blogspot.com/2009/10/struwwelpeter-or-shock-headed-peter.html>

⁶ Imatge extreta de la pàgina web: <http://www.bnc.es/MerceLlimona/bibliografia.html>

La vida a les ciutats va arraconar el conte explicat a la vora del foc. Comencen a aparèixer reculls de contes tradicionals per mirar de garantir-ne la transmissió. És aquí on hem de parlar de Perrault i dels germans Grimm i Hans Christian Andersen, mentre que en clau catalana destaca el mataroní Terenci Thos i Codina.

La Mancomunitat va promoure l'escola en català i el llibre per a infants va esdevenir molt popular. La majoria dels il·lustradors a Catalunya provenien del món de la premsa i alternaven les il·lustracions per a infants amb il·lustracions de caire polític o satíric.

Podem citar com a exemple el cas d'Apel·les Mestres, que caricaturitzava els polítics de l'època en la premsa i feia il·lustracions per infants en llibres com *Cançons per a la mainada* o *Contes de Perrault*⁷.

Figura 3
Apel·les Mestres: «Na pell d'ase», a *Contes de Perrault*.
E Giró, Biblioteca Joventut (Barcelona 1908), p. 155.

Figura 4
Apel·les Mestres: *Cançons per a la mainada*.
Musical Emporium (Barcelona), p.17.

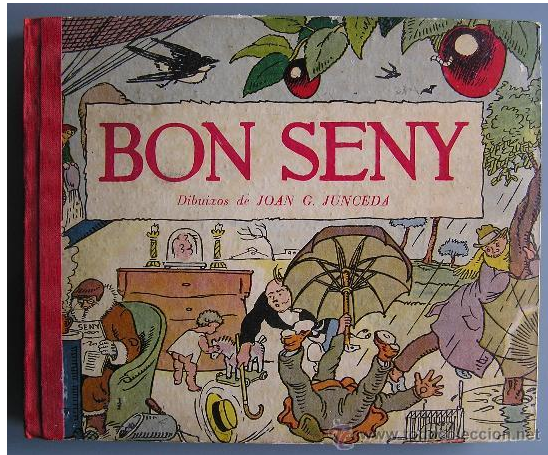
O el mateix podem dir de Llaverias⁸:

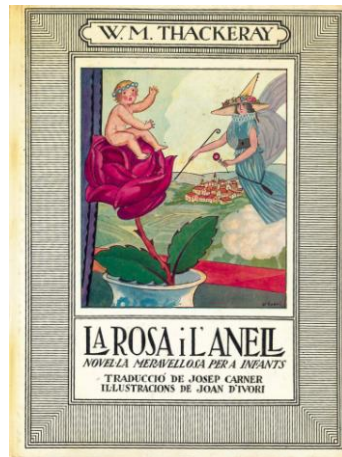
⁷ Castillo, Montserrat. *Grans il·lustradors catalans*. Ed. Barcanova. Pàg. 37

⁸ Imatge extreta de: <http://elgabinetnegre.blogspot.com/2010/10/en-jordi-bel-en-el-pais-de-lor.html>. Publicat el 1924

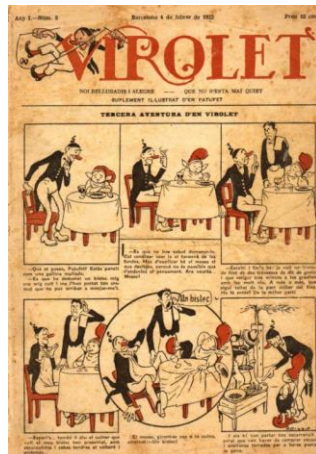
I de Junceda⁹:

De Joan d'Ivori¹⁰:

D'Opisso¹¹:

⁹ Imatge extreta de: <http://www.todocoleccion.net/bon-seny-dibuixos-joan-g-junceda-aforsismes-faules-i-acudits-x24085011>

¹⁰ Imatge extreta d: <http://sd-muditoedicions.blogspot.com/2010/11/la-rosa-i-lanell-de-william-thackeray.html>

¹¹ Imatge extreta de: <http://vinyetes.blogspot.com/2010/08/opisso-tercera-aventura-den-violet.html>

O també de Lola Anglada, que ja es va dedicar de manera més exclusiva a la il·lustració. L'editorial Muntañola li va servir de plataforma per a una extensa obra que recull des d'il·lustracions per a clàssics, com l'*Àlícia en terra de meravelles*¹², de la qual en reproduïxo una il·lustració, publicat per Barcanova, actualment, fins a *La magraneta* o *Les taronges d'or*.

Una de les diferències que fa especial Anglada és que ella mateixa escrivia, il·lustrava i editava els seus llibres, quan la popularitat li ho va permetre i fins que la guerra civil espanyola li ho va fer possible.

Anglada, com molts d'altres il·lustradors van omplir les pàgines de les diferents revistes infantils de l'època: *El Cu-cut*, *En Patufet*, *En Jordi*, *La mainada* o la que més amunt hem vist: *Violet*. Amb la guerra civil i la dictadura posterior, aquestes publicacions van desaparèixer. La represa va venir de la mà de l'Església amb revistes com *L'infantil*, *Tretzevents* o *Cavall Fort*, que acaba de fer 50 anys.

¹² Imatge extreta de: <http://www.kireei.com/libros/la-alicia-de-lola-anglada/>

Aquestes revistes van actuar de nou com a plataforma per a il·lustradors com ara Picanyol¹³:

O Joma¹⁴.

En aquest enllaç <http://issuu.com/ditsderosa> podeu veure algunes il·lustracions de Joma.

¹³ Imatge extreta de: <http://www.normacomics.com/ficha.asp?012034304>

¹⁴ Imatge extreta de: <http://cavallfort.es/cavallfort/ca/cavall-fort/arxiu/1110/11-cresques.html>

1.3. EL LLIBRE IL·LUISTRAT AVUI

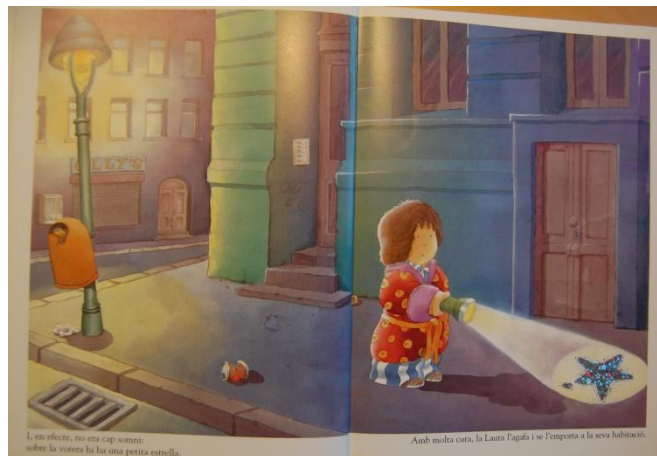
Si actualment fem una passejada per les llibreries, veurem que cada vegada l'oferta de llibres il·lustrats és més variada.

D'una banda, continuem trobant els àlbums il·lustrats, amb tota de mena de formats i tècniques. Els processos d'impressió també hi han introduït novetats. Ara podem trobar llibres amb pàgines o fragments de pàgines que brillen, que només es poden llegir amb una llanterna, que tenen un tacte diferent...

D'altra banda trobem tot un univers de llibres que s'acosten a la idea de llibre objecte. Hi ha llibres interactius, amb pàgines desplegable, amb encunys

El protagonista del llibre *El peix irisat*, de Marcus Pfister, publicat per l'editorial Beascoa, té les escates de colors i textures diferents.

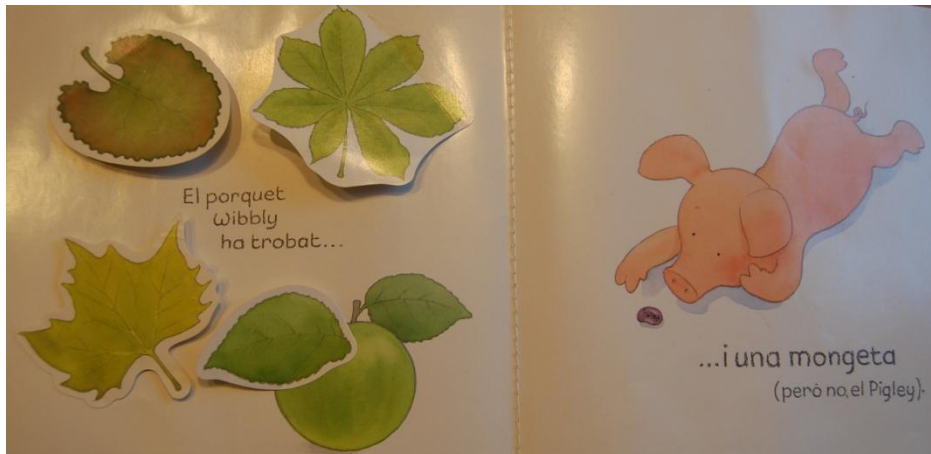

A *L'estrella de la Laura*, de Klaus Baumgart, editada per Beascoa, es destaca l'estrella utilitzant el recurs d'un paper brillant.

Fins i tot llibres que quan s'obren es transformen... o llibres que alhora poden ser un coixí o un peluix.

Una altra variant que s'ha introduït dins el mercat del llibre il·lustrat són els pop-ups o llibres amb elements desplegable. La diversitat és molt gran. Des de llibres amb llengüetes que es poden aixecar per trobar algun element amagat a llibres amb els quals s'arriba a construir una casa de nines, un cotxe... Aquest tipus de llibre s'adreça bàsicament a lectors infantils, ja que el component de joc és molt important.

A l'hora de crear un llibre d'aquesta mena és molt important planificar bé el procés artístic, amb la participació del tècnic del paper, que dissenya l'obra per aconseguir els efectes tridimensionals. La producció també presenta una dificultat afegida.

Al llibre *Al jardí d'en Wibbly* de Mick Inkpen, editada per Timun Mas, les pàgines són plenes de solapes per aixecar, elements per desplegar...

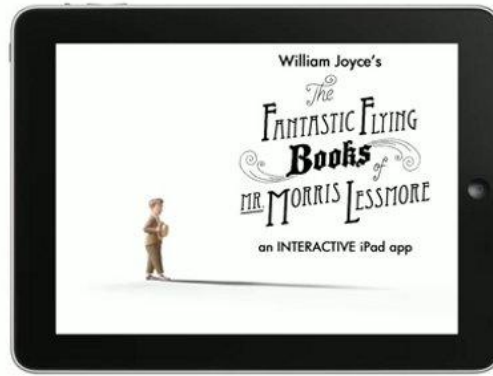

Per a aquest llibre pop-up de Benjamin Lacombe, *Érase una vez*, es presenta fins i tot un vídeo en línia que permet veure'n les pàgines en forma d'història animada: <http://asombrosabibliotecailustrada.blogspot.com/2010/09/pop-up-erase-una-vez-en-dailymotion.html>

Les editorials que reserven un espai en el seu catàleg per a aquesta mena de llibres són força nombroses i han augmentat en les darreres dècades. Als noms amb més tradició com La Galera o Joventut hi podem afegir els d'editorials que han decidit obrir un espai a aquest productes, com seria el cas de Cruïlla o Baula. I mereixen una atenció especial algunes editorials centrades de manera més exclusiva en llibres il·lustrats i d'aparició més recent com són Kokinos, Kalandraka, Corimbo, OQO, Factoría K, Serres, Barbara Fiore...

No hem de deixar de banda l'ampli univers de possibilitats que han aportat les noves tecnologies al món de l'àlbum il·lustrat. Les pàgines web o els blocs¹⁵ són un aparador excel·lent de l'obra d'il·lustradors i narradors i fins i tot de les editorials. Encara més, avui podem trobar llibres pensats per ser "llegits" des de tauletes o dispositius informàtics.

¹⁵ Algunes pàgines web i blocs són una font de sorpreses per a qui les visita. Hi podem veure la bibliografia de l'il·lustrador i molt sovint tenim accés a esbossos, vídeos que permeten veure com treballa o sobre el procés de creació.

The Fantastic Flying Books of Mr. Morris Lessmore és una obra de William Joyce en forma de llibre interactiu per a l'ipad

Parlar del llibre il·lustrat és parlar, doncs, de present i de passat però també, i sobretot, de futur.

2. LA NARRACIÓ

“Una narració literària és la construcció d’una història fictícia (conte o novel·la) a partir d’una sèrie de convencions que la ficció exigeix, treballades de manera que al lector li resulti tan creïble que arribi a oblidar que té a les mans només paraules que configuren personatges de paper.”

S.A. KOHAN, *Cómo narrar una historia*

La literatura és una forma de ficció que busca explicar una història. Aquesta història tan pot ser una experiència real amb certes variacions com una d’imaginada enriquida amb matisos. I això, embellint el text al màxim possible i intentant buscar rendiment a les paraules, ja que la funció clara de qualsevol obra literària és la poètica.

Triar què dir i com dir-ho dins d’una narració és essencial. Cal buscar la manera de transmetre al lector la idea que l’escriptor s’ha format de la seva història.

2.1. ELS GÈNERES NARRATIUS

Els gèneres narratius expliquen una història, que pot ser real o fictícia, amb uns personatges que la protagonitzen i que es troben en un espai i un temps determinats. En aquest gènere, hi trobem la novel·la, la narració i el conte¹⁶:

LA NOVEL·LA

La novel·la és un gènere narratiu extens, on s’expliquen fets de ficció, tot i que de vegades estan basats en fets reals o històrics. La novel·la, a diferència del conte, acostuma a tenir més d’un argument o acció, que es van entrelaçant per fer avançar l’acció de l’obra.

¹⁶ A més, podem classificar les obres narratives segons diversos criteris, per exemple, llargada de l’historia, temàtica, edat a la qual va adreçada...

En les novel·les apareix un nombre variable de personatges, que acostumen a estar bastant desenvolupats i que són els que protagonitzen les històries que s'aniran entrellaçant. Sempre hi ha un narrador, que pot ser intern, és a dir, formar part de la història i ser-ne un personatge, o bé pot ser narrador extern i explicar l'acció vista sense prendre-hi part.

Si considerem la novel·la com a gènere en podem trobar diverses variants¹⁷: de novel·la, algunes de les més importants són:

- La novel·la curta: l'acció es desenvolupa de forma àgil i acostuma a ser un relat lineal.
- La novel·la d'aventures: narra un viatge o alguna aventura viscuda en terres llunyanes. Acostuma a haver-hi molta acció.
- La novel·la policíaca: un subjecte, que acostuma a ser un policia o detectiu, investiga un cas, segueix les pistes del culpable i acaba resolen l'enigma en el desenllaç. Cal tenir en compte el subgènere de la novel·la negra¹⁸.
- La novel·la rosa: explica històries d'amor generalment amb un final feliç.

EL CONTE¹⁹

El conte explica, de forma breu, una història real o una història basada en una anècdota real, amb un argument senzill i protagonitzada per un nombre petit de personatges.²⁰

¹⁷ Aquesta relació no pretén ser exhaustiva sinó simplement apuntar i descriure de manera breu alguns dels tipus de novel·la. També hi podríem citar la novel·la psicològica, social, de viatges...

¹⁸ La novel·la negra es caracteritza pels ambients foscos i l'argument relacionat amb el crim. Com la va definir molt bé Raymond Chandler, considerat un dels pares d'aquest subgènere, és la novel·la "del món professional del crim".

¹⁹ La frontera entre els diversos gèneres narratius és molt difícil de definir. Per exemple, costa d'establir la diferència entre una novel·la curta i una narració llarga o igualment entre un conte llarg i una narració breu.

2.2. EL CONTE

“La brevetat és germana del talent”.

A. CHÉJOV

Etimològicament, la paraula *conte* deriva del llatí, *comptum*, que vol dir classificació o enumeració. D'aquest significat, la paraula ha evolucionat al llarg del temps fins que ha passat a designar una enumeració de fets.

Com hem vist en l'apartat anterior, la característica principal per la qual es defineix aquest gènere és l'extensió. El conte, per norma, ha de ser breu²¹.

En aquest sentit, Enrique Anderson²² apunta que “cal parlar de brevetat del seu argument. El conte permet que el contista, lliure d'interferències i interrupcions, domini l'art de produir un efecte únic. L'inici de l'acció estarà tan a prop com sigui possible del final de forma espontània en el conte.”

L'estructura del conte ha de ser força simple, ja que pretén transmetre una sola idea al lector i provocar-li una reflexió única. Tot plegat comporta també que hi apareguin pocs personatges i que presenti una sola línia d'acció.

Tal i com diu Marta Luna²³, a l'hora d'escriure un conte hem de tenir ben clara l'idea que volem transmetre al lector, sense que hi hagi cap limitació pel que fa al tema. Aquesta idea s'ha de tenir encara més clara en els contes per a nens, ja que s'hi volen transmetre uns valors que ajudaran al creixement dels lectors com a persones i a millorar-ne la formació.

Segons Enrique Anderson²⁴ “el contista vol impressionar els lectors més amb una acció que amb qui fa l'acció, amb la singularitat d'una aventura, més que

²⁰ No m'estendré ara més enllà de la definició del conte com a gènere, ja que l'apartat següent es dedica justament a fer-ne una anàlisi detallada.

²¹ I pot arribar a l'extrem dels microcontes de Pere Calders, per exemple, “Nota biogràfica”: “Em dic Pere i dos cognoms més. Vaig néixer abans d'ahir i ja som demà passat. Ara només penso com passaré el cap de setmana”.

²² *Teoría y técnica del cuento*, Editorial Ariel, Barcelona 1999. Pàgina 22

²³ Vegeu l'annex d'entrevistes.

²⁴ *Op. cit.* Pàgina 25

amb el caràcter de l'aventurer". El pes recau, per tant, més en l'argument que no pas en el protagonista.

Tot seguit analitzaré els elements que configuren el conte: l'argument, el narrador, l'estructura, els personatges, l'espai, el temps i el llenguatge.

L'ARGUMENT

“Les històries que es poden narrar, que es poden escriure,
són infinites. N'hi ha més que grans de sorra al desert
o que gotes d'aigua en un oceà.”

E. PÁEZ, *Escribir. Manual de técnicas narrativas*

L'argument d'un conte pot ser real o imaginari. Pot tenir a veure amb un fet que l'autor ha extret de la seva realitat més quotidiana però també pot respondre a la imaginació més desbordant. En qualsevol dels casos, però, ha de ser simple i concís.

L'argument es pot considerar en certa manera una bastida que permetrà a l'autor construir el seu conte. Roald Dahl considerava que trobar un bon argument era justament la part més difícil a l'hora d'escriure històries inventades.

La creació d'aquesta bastida és essencial perquè l'estructura del conte resisteixi. Ho descriu molt bé Ernest Hemingway quan diu que escriu seguint el principi de l'iceberg: “hi ha nou desens sota l'aigua per cada part que en veiem, podem eliminar qualsevol cosa que sapiguem, i això enfortirà l'iceberg; si un escriptor omet alguna cosa perquè no la sap, aleshores hi haurà un forat en el relat”. S'entén, doncs, que l'escriptor ha d'escriure a partir d'un entrellat molt ben tramet, però no cal que el mostri al lector, de la mateixa manera que quan anem pel carrer no veiem els fonaments que fan que els edificis s'aguantin.

EL NARRADOR

“El narrador és la veu que guia la persona a través del conte”.

G. Samperio, *Cómo se escribe un cuento*

El narrador és qui narra el conte, l'intermediari entre la narració i el lector.

El narrador pot ser intern o extern, i dins d'aquesta classificació trobem diverses possibilitats.

- **El narrador intern o narrador en primera persona:**

Aquest narrador explica l'acció a partir del que viu. Té algunes limitacions, ja que només narrarà allò que ha pogut captar. D'altra banda, i per això mateix, dóna veracitat al text, ja que viu i veu en primera persona el que està passant. Els contes que estan narrats d'aquesta manera presenten un enfocament molt subjectiu, ja que el narrador farà descripcions, més o menys detallades, però totalment personals.

Dins d'aquesta possibilitat, trobem dues variants: el narrador protagonista i el narrador testimoni.

El **narrador protagonista** és aquell que està vivint allò que explica. És un dels personatges centrals i això fa que pugui explicar situacions, personatges que té al voltant, accions concretes... De vegades, el mateix protagonista explica pensaments i sensacions sobre el que veu, cosa que fa la narració molt més subjectiva. Quan parla amb ell mateix, sorgeix el monòleg interior. El lector accedeix així als pensaments i les reflexions interiors del personatge.

L'altre tipus de narrador intern és el **narrador testimoni**, és a dir, el personatge secundari que explica el que observa. També té un paper dins de l'obra, però és clarament exterior, tot i que parli en primera persona. Acostuma a observar les accions d'un protagonista, tot i que també dels personatges secundaris. És a dir, aquest narrador observa i narra tot el que veu que fa el protagonista. Si el protagonista, per exemple, parla amb un personatge secundari, el narrador ho

explicarà, però no explicarà altres coses del personatge secundari, ja que no és rellevant. De vegades, el narrador testimoni es pot confondre amb el narrador en tercera persona, ja que cap dels dos participa en l'acció narrada. La diferència la trobem en el fet que el narrador testimoni utilitza la primera persona, mentre que el narrador extern utilitza la tercera.

- **Els narradors externs o narradors en tercera persona**

Són aquells que no estan immersos en l'acció narrada. Moltes vegades el lector no sap de qui es tracta. És un narrador que no té res a veure amb cap dels personatges dels quals explica la història i adopta un punt de vista narratiu força objectiu.

En el grup de narradors externs trobem el **narrador omniscient**, que tot ho veu i tot ho sap. És present a tot arreu i pot saber què pensen els personatges. No té limitacions, coneix tots els aspectes dels personatges. És el narrador per excel·lència de la literatura tradicional.

Moltes vegades se l'equipara a una ment superior o un déu, ja que pot controlar tota la informació que dona al lector, tal i com explica Enrique Anderson²⁵ "Si li ve de gust, va comentant amb reflexions pròpies tot el que explica. Fa el que vol. Si vol, ens presenta una situació d'una manera objectiva, sense colar-se dins de la consciència dels personatges; o tria la consciència d'un personatge només en un moment de tensió concret per tal d'aconseguir un efecte especial. (...) Res li és aliè: malsons, deliris, desmais, experiències de la infància oblidades...".

Moltes vegades aquest narrador aconsegueix aprofundir tant en els personatges que arriba a descobrir i treure coses de la seva ment de les quals ells mateixos ni tan sols en són conscients.

²⁵ *Op. cit.* Pàgina 61

L'altre tipus de narrador extern és el **narrador observador**. És com un narrador omniscient però sense poder entrar en les ments dels personatges. Simplement pot veure-ho tot però no pot saber res més que del que veu. Aquest narrador pot narrar esdeveniments de l'àmbit més íntim, però com un observador totalment humà, sense el poder de saber què passa a l'interior d'aquests personatges observats.

L'ESTRUCTURA

“La primera frase ha de captivar el lector, interessar-lo per continuar llegint. Per això el conte modern comença en acció i a prop del conflicte”.

G. SAMPERIO, *Cómo se escribe un cuento*

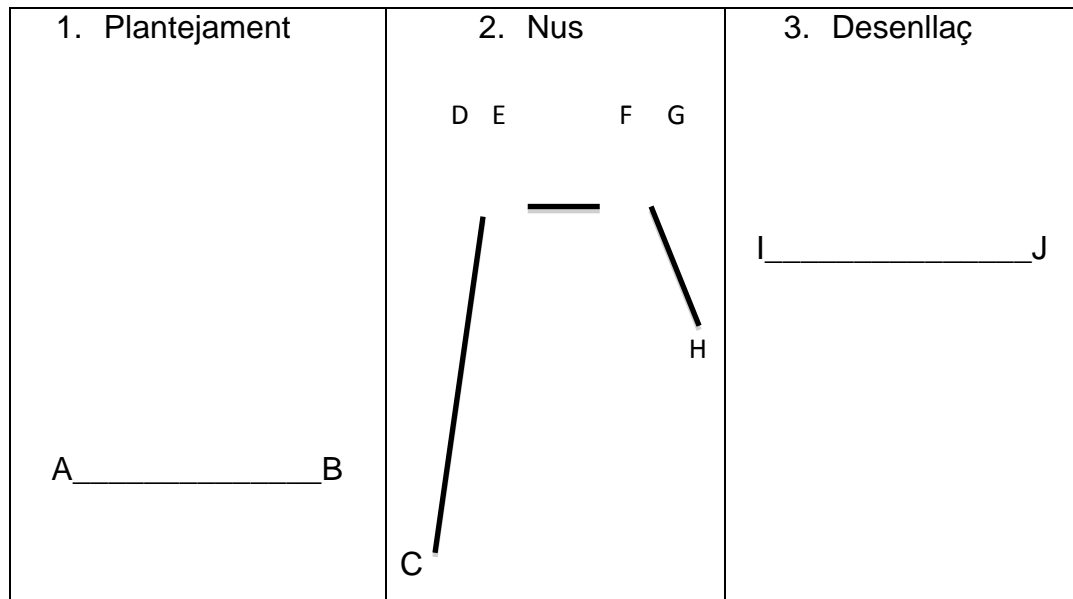
Tot conte té un esquelet que determina què ha de passar en cada part. L'estructura bàsica tradicional d'un conte es compon de tres parts: plantejament, nus i desenllaç²⁶.

En el **plantejament** es fa la presentació, tant dels personatges com de l'espai on es troben i de tot allò que resulta necessari per poder entendre els fets que vindran posteriorment. En el **nus** es planteja un problema o conflicte, que fa modificar l'ordre de les coses, trenca la rutina i presenta un problema que el protagonista ha de solucionar. La intensitat va pujant fins arribar al clímax, el moment de més tensió i el més important per la solució del conflicte, a partir del qual baixa gradualment d'intensitat per donar lloc al **desenllaç**, on ja s'ha resolt el problema que s'havia plantejat. Tot torna a la normalitat que hi havia abans del conflicte presentat.

Tal i com esquematitza d'una manera gràfica Anderson Imbert²⁷, la forma del conte seria aquesta:

²⁶ Seguint l'esquema que ja va definir Aristòtil en la Grècia antiga.

²⁷ *Op. cit.* Pàgina 122

Plantejament	A-B: <u>Exposició</u> : S'introdueix la situació. Es descriuen l'espai i el temps.
Nus	<p>C-D: <u>Nus o complicació</u>: Els personatges es troben en acció. La progressió és ascendent i s'expliquen els obstacles amb els quals es troben i l'acció es complica.</p> <p>E-F: <u>Moment culminant, crisi, clímax</u>: el conflicte arriba al seu punt més crític. Es manté al lector en tensió durant tota aquesta estona fins que s'arriba a la resolució del conflicte.</p> <p>G-H: <u>Progressió descendent</u>: De vegades, després de conflicte la força vençuda desapareix ràpidament o ho fa de manera més lenta. Aquesta és la part que narra des que se supera el conflicte fins que tot torna a la normalitat.</p>
Desenllaç	I-J: <u>Conclusió o desenllaç</u> : El lector deixa d'estar en tensió i tot torna a la quotidianitat.

Com indica G. Samperio, no cal respectar sempre aquesta estructura aristotèlica clàssica. De fet, cada vegada més, els textos no segueixen aquesta estructura lineal, sinó que opten per donar un altre ordre al conte.

Tenint en compte que la brevetat és una condició necessària del conte, moltes vegades es comença a narrar en un punt concret en el qual ja han passat coses per tal que els personatges arribin a aquella situació. És el que anomenem *in media res*, és a dir, començar la narració quan l'acció ja ha començat. Altres recursos que alteren l'estructura tradicional trobem la retrospecció o *flashback*, que consisteix en fer un salt enrere per explicar fets passats. Un altra opció és l'ús de *flashforwards*, que és l'avançament d'un esdeveniment que vindrà més endavant.

ELS PERSONATGES

“De fet, les novel·les es fan de personatges,
no pas d'històries.”

JAUME CABRÉ²⁸

En tota obra literària, per tal que hi hagi acció cal que hi hagi uns personatges que la facin avançar. Aquests personatges poden estar més o menys involucrats en l'acció que s'està duent a terme. Els classifiquem segons diversos criteris: segons el pes en l'acció i segons l'evolució²⁹.

- **Personatges principals i personatges secundaris**

Els **personatges principals** són aquells que tenen més influència en l'acció narrada i hi intervenen més. Dins dels personatges principals s'acostuma a destacar-ne algun per la seva influència, és el que anomenem **protagonista**, que és el centre de la narració sobre el qual giren els altres personatges. De

²⁸ Cita extreta de l'entrevista a Jaume Cabré publicada al diari *Avui* el 14/10/1999 i que es pot consultar en línia a <http://www.xtec.es/~jducros/Jaume%20Cabre.html>

²⁹ Podríem parlar també d'altres tipus de personatges, com serien els personatges col·lectius o els personatge-natura, però aquí no els desenvolupo amb detall.

vegades, el protagonista té un enemic o un adversari, que és l'anomenat **antagonista**, i és qui fa que hi hagi el conflicte.

Els **personatges secundaris** són aquells que intervenen menys en l'acció narrada. De vegades, pot ser que tinguin cert paper com a ajudants del protagonista o l'antagonista. No s'han de considerar com uns extrems sinó que poden arribar a reforçar l'argument de manera que guanyin importància.

- **Personatges plans i personatges rodons**

Aquesta classificació respon a l'evolució dels personatges dins de l'obra.

Els **personatges rodons** són tots aquells personatges que evolucionen durant la narració. Aquests tenen una caracterització molt més marcada i acostumen a ser els personatges principals. Són variables i tenen el caràcter molt més definit que la resta de personatges. Són els que més s'aproximen al model humà.

Els **personatges plans**, en canvi, no evolucionen. Són tractats d'una manera molt més superficial durant la narració, ja que són caracteritzats com a personatge mediocre i invariable.

L'ESPAI

L'espai és el lloc físic on es desenvolupa l'acció, on es troben situats els personatges. Pot ser real o fictici. L'espai real el trobem sobretot en contes d'ambientació històrica. A l'hora d'escriure un conte, l'autor que tria un espai real ha de tenir en compte que s'haurà de documentar a fons per recrear en la seva obra un espai tan real com sigui possible.

Tot i això, en la majoria de contes predomina l'espai fictici. És aquell que s'inventa el contista al seu gust, potser barrejant certa part de realitat i certa part de imaginació.

L'atmosfera i l'ambient donen força al relat, perquè permeten suggerir, expressar sense posar tota la informació en boca dels personatges o del narrador. Aquests factors ens ajuden a crear-nos una imatge mental, com si fos una fotografia de com interpretem el que ens vol transmetre l'escriptor en quant a localització i també ens pot servir com a eina per expressar les emocions de els personatges i els seus estats d'ànim.

Però s'ha de tenir en compte, i sobretot en el conte, la quantitat de paraules que hi posem en la descripció, se'n han de posar les justes, perquè si ens perdem en explicacions del ambient allunyarem al lector del que pretenem, que, mentalment se situï en la pell del personatge i el seu voltant.

EL TEMPS

“En el conte, un minut pot ser etern
i l'eternitat pot durar un minut”

ERSKINE CALDWELL

L'escriptor d'un conte ha d'escollir el temps en que situarà la seva història. Haurà de triar entre el temps en que es desenvoluparà la narració, és a dir, el **temps històric** o **extern**, i el **temps intern**, que és el temps físic que durarà la història.

- **El temps intern**

El temps de l'acció o temps intern és la distància temporal que dura una narració, és a dir, els dies, els mesos, els anys o fins i tot els segles o les hores en què es desenvolupa l'acció que s'explica. Un conte pot narrar una situació que es desenvolupa al llarg d'un matí o en l'altre extrem explicar la història d'un poble al llarg dels segles.

L'autor, dins d'aquest temps, triarà què vol explicar al lector i per fer-ho recorrent a salts temporals o el·lipsis que li serviran per eliminar i no explicar escenes i moments que no són rellevants i que no juguen un paper fonamental en la narració. Seleccionarà, doncs, els moments que més li interessin.

El temps de l'acció també és anomenat temps físic, ja que designa l'acció de temps que dura des de que s'inicia l'acció narrada fins que acaba.

- **El temps extern**

El temps històric o extern és aquell temps en què l'autor situarà la seva obra. De vegades pot ser que no sigui explícit o que no tingui un paper decisiu dins de la narració. En canvi, d'altres vegades, pot ser que tingui una gran influència en el text, per exemple en una situada en un moment històric concret com podria ser una guerra.

Aquest temps és l'espai psicològic tan de l'escriptura com de la lectura del conte.

3. LA IL·LUSTRACIÓ

“Tots hem crescut amb la il·lustració.
Les il·lustracions tenen les claus del món
que existeix en la nostra imaginació
i que no seria possible descriure sense ella .”
COLYER, M. *Cómo encargar ilustraciones*, 1994

L’origen del verb “il·lustrar” ens remet al llatí *illustrare*³⁰ i vol dir “adornar (un llibre, un imprès) amb làmines, gravats, etc., al·lusius al text”³¹. Parlem, doncs, d’il·lustrar quan volem fer referència a la transmissió d’un missatge mitjançant dibuixos i acompanyant un text.

Aquesta definició ens pot portar a pensar en l’existència d’un text, escrit per un autor, que arriba a un il·lustrador amb l’encàrrec de fer-lo més agradable a la vista. Ara bé, com afirma Rébecca Dautremer, “un bon llibre il·lustrat no és una imatge situada sobre el text. És una imatge que modifica la visió del text, que l’enriqueix, hi ha l’obra de l’autor, la de l’il·lustrador i hi ha la tercera obra que resulta de l’associació dels dos”³². És cert que la il·lustració decora, documenta o explica però alhora ajuda a donar una dimensió nova al que transmet el text.

Text i il·lustració, dos llenguatges diferents que es combinen per crear un missatge nou. Aquesta és la perspectiva que capta el lector.

Des dels inicis de la il·lustració fins a l’actualitat, a l’artista se li han obert un munt de portes noves en quant tècniques per utilitzar. Cada vegada hi ha més per triar i això comporta que els productes de belles arts estiguin a l’abast de tothom.

³⁰ Vegeu la definició que en dóna el Diccionario de la Real Academia de la Lengua Española, per exemple.

³¹ Diccionari de l’Institut d’Estudis Catalans,
<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=i%B7Lustrar&operEntrada=0>

³² Entrevista a Rebécca Dautremer al diari *El Mundo*, 31/05/2011.

Per això, majoritàriament, la tria que faci qualsevol artista dependrà del treball que vagi a fer o les seves preferències, però haurà de tenir en compte les limitacions que té cada tècnica. Per això, en certs casos, ens trobem amb la barreja de més d'una tècnica en una mateixa obra.

Tot seguit, parlarem dels materials i els suports adequats³³ per a la il·lustració.

3.1. MATERIALS DE TRAÇ

En aquest apartat parlarem de:

- el grafit
- la sanguina
- la tinta
- la goma
- el pinzell

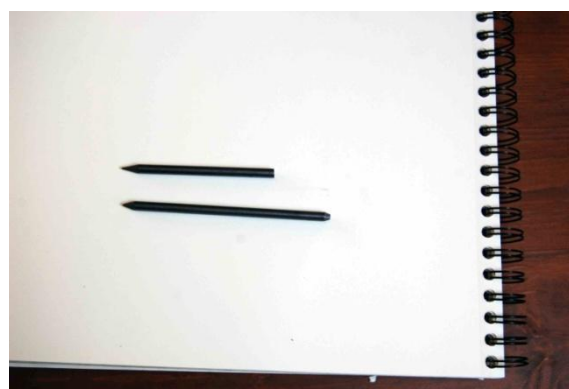
EL GRAFIT

Malgrat que les noves tecnologies han aportat noves possibilitats al món de la il·lustració, és difícil substituir el grafit com a eina de dibuix. Se sol presentar en forma de llapis, és a dir, una mina de grafit embolcallada en fusta de cedre, tot i que també els podem trobar en forma de barra o de mina. En el cas de les mines, si tenen prou gruix es poden utilitzar com un llapis convencional, mentre que si són més primers es col·loquen en un portamines.

³³ No descriu totes les tècniques i materials de dibuix, sinó que em centro en les més relacionades amb la il·lustració d'àlbums i en les que he utilitzat per a l'elaboració del meu àlbum. Tampoc no abordarem la creació digital, que requeriria tanta extensió com per dedicar-hi un treball específic.

Barra de grafit³⁴.

Mina pensada per a ser utilitzada sense portamines.

Portamines amb una mina de grafit

Hi ha una gran varietat de grafits, que podem classificar segons la duresa. S'expressa mitjançant tres lletres. La H indica que la mina és dura, i la lletra B, que la mina és tova. Existeix una combinació de les dues, la HB³⁵.

³⁴ Les fotografies són pròpies, del meu material, excepte en el cas que se n'indica la font de procedència.

³⁵ En algunes col·leccions s'afegeix una altra lletra, F, que indica que la mina és dura i es pot afilar molt.

- **B:** Són els més utilitzats en dibuix, especialment els més tous. Donen molta llibertat a l'artista perquè permeten esborrar fàcilment, difuminar i fer ombres als dibuixos o gradacions, és a dir, línies més o menys marcades.
- **H:** Utilitzats sobretot per a obres de dibuix tècnic o que necessiten molta precisió, ja que fan línies primes i netes, que no es difuminen si s'hi passa la mà per sobre. A més, com que es tracta d'una mina dura no s'embruta el paper ja que no hi deixa gaire grafit. Tot i això són més difícils d'esborrar i deixen marca als fulls.
- **HB:** Són els més utilitzats en tasques quotidianes, escolars o d'oficina. Combinen les característiques dels llapis amb mina H i els de mina B, és a dir, tenen una mina prou tova com per ser fàcil d'esborrar i prou dura com per aconseguir una línia prima i definida.

Els indicadors de duresa de la mina van precedits per un número, que indica el grau de duresa. Per exemple, 7H indica que es tracta d'una mina de duresa molt elevada; en canvi, un llapis 2B té una mina tova però no excessivament.

Escala de duresa de la mina en el sistema europeu. Podem observar que les mines més toves són més fosques (imatge extreta de: <http://arteenequipo.blogspot.com/2009/06/el-lapiz-clasificacion.html>)

Per dibuixar és aconsellable disposar d'una gamma de llapis de dureses variades, ja que cada una té un ús diferent. De tota manera, dependrà també de la predilecció del artista.

8B	6B	4B	2B	HB	F	3H	6H	10H
----	----	----	----	----	---	----	----	-----

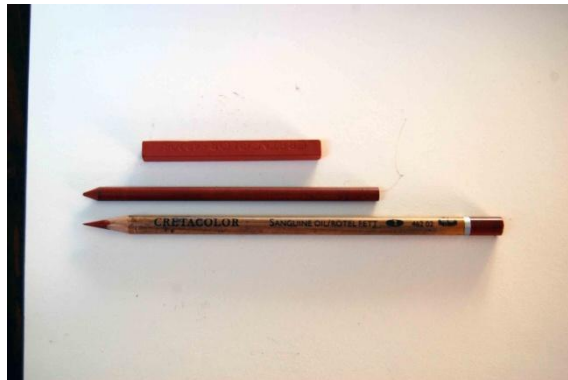
Mostra del traç de mines de dureses i graus diferents³⁶.

LA SANGUINA

La sanguina es pot trobar en diverses presentacions: en forma de barra, de mina, de llapis o de pols. Es tracta d'un pigment d'origen natural, format per una varietat d'òxid de ferro que se sol barrejar amb goma aràbiga. Rep aquest nom perquè té un color vermell terrós, que pot recordar el de la sang.

La sanguina ja era molt utilitzada en l'època del Renaixement. Inicialment s'utilitzava en els dibuixos preparatoris per als frescos a les parets. Més tard es va començar com a tècnica de dibuix. No és apta per acolorir però sí que resulta molt adequada per al dibuix artístic.

Actualment podem trobar al mercat una gran varietat de tonalitats de sanguines.

Diverses tonalitats de sanguina en forma de barra, mina i llapis.

³⁶ El traç manual permet captar millor les diferències entre les diverses possibilitats.

LA TINTA

La tinta és una substància líquida formada per una barreja de pigments i aglutinant utilitzada per escriure o traçar. Per aplicar la tinta es necessita comptar amb alguna eina, que pot anar des de canyes, plomins o estilogràfiques fins als actuals estilògrafs o retoladors, sense oblidar el pinzell.

Per dibuixar amb plomí se sol utilitzar la tècnica de superposició de trames de densitat variable. Segons l'efecte que es vol obtenir, es triarà un plomí de més o menys gruix, i s'aplicarà la tinta en un traç més o menys regular o uniforme.

Actualment, al mercat es pot trobar una gran varietat d'eines per dibuixar amb tinta, per fer cal·ligrafia i també per donar color.

El dibuix amb plomí és molt adequat per prendre apunts del natural i també per a crear esbossos.

Tinta i plomins per aplicar-la.

Els estilògrafs són d'aparició més o menys recent. Es consideren una evolució del plomí ja que incorporen un dipòsit de tinta. Per tant, aporten comoditat a l'hora de dibuixar perquè no cal introduir repetidament el plomí en el tinter. Com a contrapartida, no tenen la flexibilitat de traç dels plomins, llevat que s'utilitzin els estilògrafs amb punta de pinzell.

LA GOMA

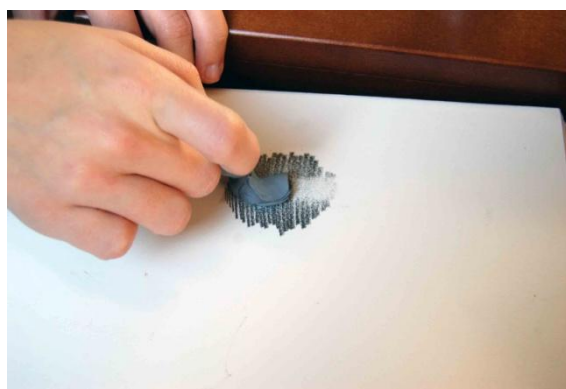
Els retocs i les modificacions són part essencial del procés de creació de dibuixos i esbossos. Cal comptar, doncs, amb una eina adequada per poder esborrar.

Les gomes més adequades per esborrar traços són les gomes mal·leables. Són gomes toves i elàstiques fetes de cautxú. Es poden modelar molt fàcilment. Tot i això cal tenir en compte que si el traç està fet amb grafit d'una duresa molt alta, serà més difícil d'esborrar.

Hi ha altres tipus de gomes:

- Les gomes abrasives contenen pedra tosca i tenen l'ús específic d'esborrar tinta.
- Les gomes de plàstic són de tacte fi i van bé per esborrar marques de grafit en paper fi o delicat.
- Les gomes tradicionals d'ús escolar esborren línies fetes amb grafit de duresa intermèdia i taques, però acostumen a embrutar el dibuix.

A part d'esborrar, la goma pot tenir un altre ús, ja que permet rebaixar la intensitat de les taques.

Les gomes mal·leables són adients per esborrar tant superfícies àmplies com petits detalls.

ELS PINZELLS

El pinzell és una eina formada per un feix de pèls o fibres vegetals subjecte a un mànec per mitjà de la violla. Cadascuna d'aquestes parts té unes característiques que val la pena de detallar.

- **El feix**

S'hi distingeixen tres parts:

- La punta. És la part més prima, on acaba el pinzell. Permet la precisió en el traç.
- El cos. És la part central, que emmagatzema el líquid.
- L'arrel. És la part que queda subjecta a la violla.

El feix determina les diverses classificacions dels pinzells, com veurem més endavant.

- **La violla**

És una peça cilíndrica metàl·lica aixafada que determina la forma i el gruix del feix. Subjecta el feix al mànec.

- **El mànec**

És la part per on s'agafa el pinzell. Sol ser de fusta pintada (en el cas dels pinzells d'aquarel·la) o de fusta envernissada (en els pinzells per a oli). El gruix i la llargada del mànec estan condicionats pel tipus de feix.

- **Tipus de pinzells**

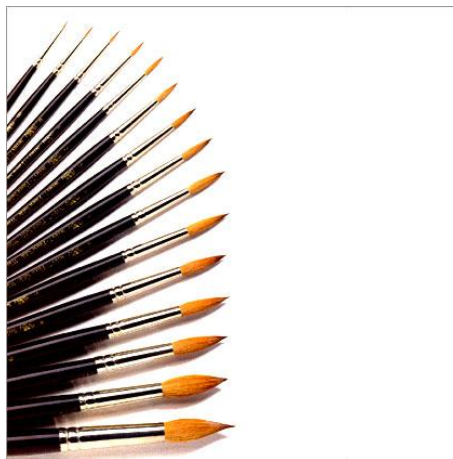
Els pinzells poden ser de diversos tipus. En primer lloc, ens podem fixar en el tipus de pèl: natural o sintètic.

Els pinzells de **pèl natural**³⁷ són els de més alta qualitat i, en conseqüència, els més cars, però donen més bon resultat i duren més. Els pinzells de **pèl sintètic** imiten les característiques del pèl natural, tot i que no retenen la mateixa quantitat de pintura i es deformen més ràpidament amb l'ús.

En segon lloc, podem considerar el gruix i la duresa del pèl que forma el feix. Els pinzells de **pèl fi** són més adequats per a aquarel·la i no són aptes per a l'oli. En canvi els de **pèl dur** són per a tècniques amb pigments més grassos o per a fer fons.

També cal fixar-se en la forma del feix: plana, rodona, de llengua de gat o de tipus carrat. Els pinzells **de forma rodona** són molt adequats per a l'ús d'aquarel·les. Permeten una gran varietat de traços, fins i tot els més fins. Els **de forma plana** són útils per pintar superfícies àmplies, mentre que els de **llengua de gat** o **carrats** es fan servir per a traços més específics.

També es classifiquen segons la mida, que apareix indicada al mànec amb una numeració³⁸.

Hi ha una gran varietat de pinzells segons el gruix, com aquests de marta Kolinsky de la marca Winsor&Newton (<http://www.productosdeconservacion.com>).

³⁷ L'animal del qual s'obté el pèl per al pinzell determinarà si és adient per a aquarel·la o per a oli. El pinzell de més qualitat és el de marta de Kolinsky, mentre que els més senzills són de poni.

³⁸ La numeració no és estàndard sinó que depèn de cada fabricant. Tot i això, en la majoria de casos varia en múltiples de 2.

En qualsevol cas, és essencial netejar bé els pinzells i conservar-los de manera adequada, per evitar que perdin la forma i que es deteriorin.

3.1. MATERIALS DE COLOR

El ventall de colors és molt gran. A més dels colors que es poden obtenir barrejant-ne d'altres, els fabricants de materials de color per a belles arts presenten les anomenades **cartes de colors**. En una carta de colors es recullen tots els colors disponibles d'aquella marca.

Carta de colors de gouache de la marca talens (imatge extreta de <http://www.talens.com>).

LLAPIS DE COLORS

Els llapis de colors estan formats, com els llapis de grafit, per una mina inserida en fusta de cedre. En aquest cas, la mina conté pigments que li donen una gran varietat de colors.

És una tècnica força tradicional per acolorir. Conserven el sentit de dibuix pel tipus de traç emprat per emprar color, a diferència del que passa amb les diverses tècniques de pintura.

Segons la cera i l'argila que s'utilitza per crear la mina, variarà la suavitat i la duresa del llapis. Un llapis de bona qualitat ha de tenir un equilibri adequat d'aquests components. Si no és així, el llapis pot tenir massa coloració o pot

resultar excessivament tou. L'ús de llapis de colors permet obtenir tonalitats i gradacions molt variades segons la intensitat del traç.

Algunes gammes de llapis tenen com a característica afegida el fet de ser **aquarel·lables**, és a dir, que es poden diluir amb ajuda d'un pinzell mullat en aigua.

Caixa de llapis de colors aquarel·lables Caran d'Ache.

Traç d'un llapis de color i del mateix llapis aquarel·lat.

AQUAREL·LA

Les aquarel·les estan formades per pigments aglutinats amb aigua, goma aràbiga, glicerina, mel i un agent conservador. Se solen presentar en forma de pastilla o de tub, que s'aplica mitjançant un pinzell mullat amb aigua. Les pastilles són més compactes i fàcils de transportar.

La qualitat de l'aquarel·la està molt condicionada pel tipus de pigment utilitzat. A més qualitat, més solidesa i resistència a la llum.

La pintura amb aquarel·la dona una sensació translúcida i lleugera. Permet jugar amb transparències i també obtenir tons foscos, segons la saturació.

Quan es pinta amb aquarel·les es pot anar modificant el color del dibuix mitjançant la successió de noves capes. És important, doncs, tenir-ho en compte i planificar prèviament quins colors es vol obtenir, i tenir en compte si cal que la capa anterior estigui seca per no alterar-ne tant el color.

Imatge extreta de la pàgina web <http://es.123rf.com>

GOUACHE

Els colors al gouache comparteixen moltes de les propietats de l'aquarel·la. De fet, es consideren com una aquarel·la opaca que permet superposar els colors amb més facilitat i s'asseca amb més rapidesa. Es presenten en tub, en pot o en pastilla. Per a ús professional se sol recomanar la presentació en tub, ja que s'evita que es barregin els colors entre ells i que s'assequin, a més de permetre una millor dosificació.

Quan es pinta amb gouache, si s'humiteja una superfície pintada anteriorment i que ja estava seca, recupera les característiques anteriors, com si s'acabés de pintar.

Traç de gouache de color blau Prússia amb diferent quantitat d'aigua.

Com que són pigments molt homogenis, permeten obtenir una gamma cromàtica molt àmplia mitjançant la barreja de colors.

PINTURA ACRÍLICA

Els colors acrílics són pigments aglutinats amb resina sintètica. Són d'aparició força recent (cap a mitjan segle xx) i tenen moltes aplicacions.

Quan s'asseca, la pintura forma una pel·lícula elàstica i molt resistent. Com a principal avantatge, cal dir que és còmoda per treballar ja que s'asseca molt ràpidament. I com a inconvenient, dona un acabat plastificat, que no agrada a tothom, malgrat que s'hi poden afegir substàncies per modificar-ne l'aspecte final.

Els colors acrílics es presenten en forma de tub, amb el mateix format que els colors a l'oli, i també en forma de pot. Són més econòmics que les pintures a l'oli i tenen pràcticament les mateixes aplicacions.

Els colors acrílics tenen molta brillantor. (Imatge extreta de la pàgina web: <http://www.worldwidephotos.org/sp/foto/1013/>)

OLI

Els olis són el tipus de pintura que permet obtenir un resultat de gran qualitat i riquesa de matisos³⁹, però alhora són molt difícils d'utilitzar. Es tracta de pigments aglutinats amb oli de llinosa, que els dóna una untuositat característica. S'apliquen sobre una superfície absorbent, com per exemple, el llenç.

Es poden aplicar amb pinzell o amb espàtula i cal fer servir una paleta de fusta envernissada per a les mescles de colors. Actualment també es poden trobar al mercat paletes de paper encerat.

Cal ser molt curós en la neteja de la paleta i en dels estris utilitzats per aplicar els colors a l'oli. (Imatge extreta de: <http://arteenequipo.blogspot.com/2009/04/el-oleo.html>)

Els colors a l'oli triguen molt a assecar-se. Això pot resultar positiu si es volen fer modificacions o retocs, però té l'inconvenient que cal esperar molt per fer una segona copa. A més, cal utilitzar uns dissolvents força tòxics.

Es presenten en una gran varietat de colors i es poden adquirir en capsos de tubs amb els dissolvents adequats.

³⁹ Les pintures a l'oli ja eren utilitzades pels artistes medievals. Cada artista combinava els pigments amb el tipus d'oli que considerava més adient o que tenia més a l'abast: de nou, de sèsam... Alguns grans artistes mantenien en secret la fórmula per obtenir els seus colors.

PASTEL

Les barres de pastel són pigments aglutinats amb una goma poc adhesiva. Per aquest motiu el pastel no s'adhereix fàcilment al suport i un cop aplicat cal fixar-lo. Es tracta d'un procediment pictòric molt pur, és a dir, es pinta directament amb el pigment sobre el suport.

Els colors de pastel són molt opacs i cobreixen bé les superfícies. Són colors estables malgrat que poden decolorar-se amb l'excés de llum.

Podem trobar pastels durs i tous. Els durs solen presentar-se en forma de barra quadrada. Se'ls pot fer punta i es poden difuminar més fàcilment. Els tous solen ser de més bona qualitat.

Segons el suport utilitzat, l'efecte pictòric que s'obté amb el pastel serà diferent. Els suports rugosos retenen més el pigment i el resultat és una textura més oberta. Els de rugositat mitjana permeten equilibrar millor la pigmentació i l'aspecte llis.

El pastel permet treballar de manera espontània, ja que no necessita assecar-se, i el color que s'obté és el mateix del pigment que s'aplica.

Caixa de pastels marca Rembrandt de 60 colors.

3.3. ALTRES ASPECTES

Fins aquí hem parlat de materials i instruments per traçar i per donar color. No hem d'oblidar, però, que cal dibuixar i pintar sobre un suport i amb l'ajuda d'alguns accessoris. Aquí tampoc no en faré una exposició exhaustiva, sinó que enumeraré els d'ús més habitual en la il·lustració⁴⁰. Parlaré doncs del paper, del cavallet i de la paleta de pintor.

EL PAPER

D'origen molt antic⁴¹, és una làmina feta de fibres de cel·lulosa, que es pot extreure de la fusta, del cotó o del lli, entre d'altres. El tipus de fibra determinarà la qualitat del paper i la resistència del paper. Perquè el paper resisteixi el pas del temps sense fer-se malbé ni engrogir-se, és important que no contingui àcids.

El paper per dibuixar té algunes característiques específiques, que dependran de la tècnica que vulgui aplicar l'artista (llapis, oli, aquarel·la...).

El paper per a aquarel·la ha de ser molt absorbent i que no es deformi a causa de l'aigua que conté aquest tipus de pintura. El paper de gramatge més elevat (de 300 g/m² en amunt) és el més absorbent. El paper per a dibuix, en canvi, és important que resisteixi l'ús de la goma.

El gramatge i la textura són dos dels criteris que s'apliquen per classificar els diferents tipus de paper:

- El gramatge indica la densitat del paper i s'expressa en grams per metre quadrat. A més gramatge, més qualitat. El gramatge determina també la denominació:
 - Paper: de 70 a 180 g/m².

⁴⁰ No parlaré, per tant, de tipus de teles, de cartrons, de fixadors, de vernissos, d'esponges...

⁴¹ El paper va ser inventat a la Xina com a substitut més assequible de la seda i va arribar a Occident vuit segles més tard gràcies a la cultura àrab.

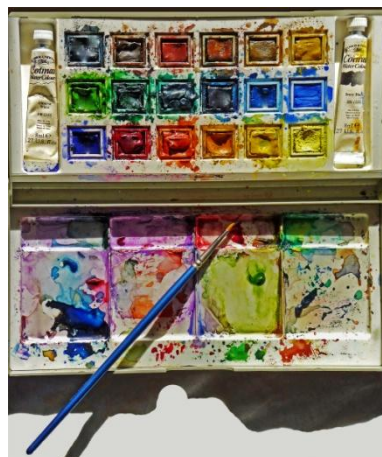
- Cartolina: de 150 a 250 g/m².
- Cartronet: de 250 a 400 g/m².
- Cartró: superior a 400 g/m².
- La textura fa referència a la presència o l'absència de relleu o gra en la superfície del paper. A més gra, més absorció (poden ser de gra fi, gra mitjà o gra gruixut). La textura aporta un efecte al resultat final: si el paper té una textura irregular, el dibuix tindrà un aspecte més interessant i menys monòton.

LA PALETA

La paleta és un estri indispensable per mesclar i crear colors abans d'aplicar-los al suport sobre el qual es pintarà.

Les paletes per a aquarel·la acostumen a ser de plàstic, de forma rectangular, i amb petits compartiments separats. Les paletes per a olis són de superfície plana i generalment de fusta.

Les dimensions poden variar: hi ha paletes petites que es transporten fàcilment en una capsa juntament amb les pintures, i d'altres de més grans. En alguns casos tenen un forat per poder-hi passar el dit polze i subjectar-les més còmodament.

Exemple de paleta incorporada a la capsa d'aquarel·les (imatge extreta de: <http://elblogdeolmosuma.blogspot.com/2010/09/la-paleta-de-acuerelas-del-pintor.html>)

EL CAVALLET

El cavallet és un suport que permet col·locar-hi verticalment la superfície sobre la qual es pinta.

Hi ha cavallets d'estudi i cavallets de campanya. Els segons són més lleugers i generalment plegables, per poder-los transportar amb més facilitat, però són més inestables.

Els cavallets de campanya solen tenir forma de capsa (imatge extreta de: <http://www.vpiera.com>)

Desplegat, el cavallet de campanya pot fer les funcions d'un cavallet. (imatge extreta de: <http://www.vpiera.com>)

Pel que fa als cavallets d'estudi, podem trobar models senzills formats per un trípede i plegables, i models molt més complexos amb mecanismes de

subjecció o fins i tot amb un petit motor per regular-ne l'alçada. També hi ha models de sobretaula.

Tot i la gran varietat que existeix, en un cavallet sempre hi podem trobar la safata de suport i les peces de subjecció superiors (Imatge extreta de: <http://www.vpiera.com>)

4. ELABORACIÓ D'UN LLIBRE IL·LUSTRAT

En aquest apartat explicaré la meva experiència personal a l'hora de crear un llibre il·lustrat. Parlaré del procés que he seguit i també de les dificultats que hi he trobat.

- En primer lloc, parlaré sobre la creació del relat, des de la idea inicial fins a la darrera versió.
- Tot seguit, explicaré el procés d'elaboració de la part il·lustrada, partint dels esbossos previs fins arribar a la il·lustració final.
- Finalment, exposaré el procés de disseny i maquetació en el qual es combinen els dos components que hauré analitzat en els punts anteriors: text i imatge.

4.1. EL CONTE

L'ARGUMENT

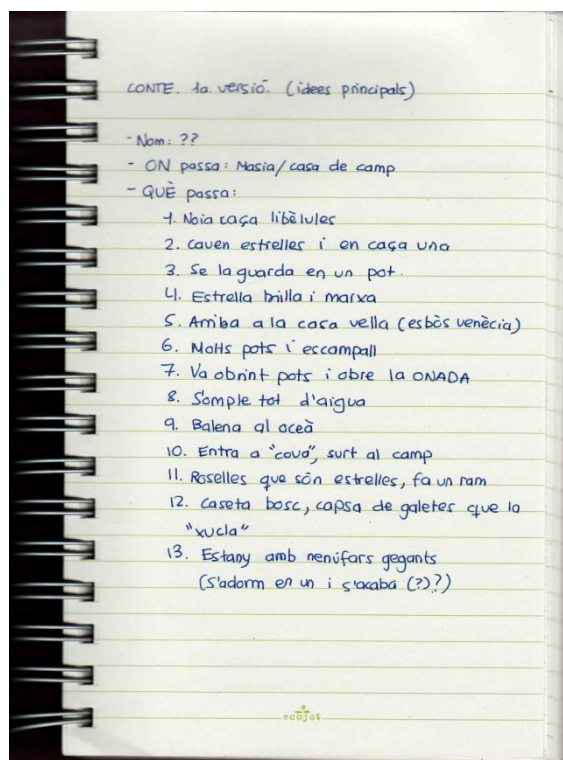
La idea inicial va sorgir a partir d'un dibuix que tenia al cap: uns pots de vidre amb diverses coses a dins. La primera dificultat que vaig haver d'afrontar, doncs, va ser introduir aquests pots en una narració, donant-los un paper rellevant.

Vaig fer una pluja d'idees en la qual van aparèixer diversos elements:

- Sobre els pots i el seu contingut:
 - pots de vidre, de llauna...
 - pots amb coses “irreals” a l'interior: onades de mar, notes perdudes, petons que no es van fer, cartes que no es van enviar...
 - boles de vidre
 - postals
- Sobre el lloc on són els pots i la manera de relacionar-los amb una història
 - un diari personal que expliqués el contingut de cada pot
 - una casa a dins d'un laberint, on estan guardats els pots

- les golfes de casa de l'avi

A partir d'aquesta pluja d'idees vaig començar a pensar que la protagonista seria una nena d'uns 8-10 anys⁴². I vaig plantejar una primera versió molt esquemàtica:

⁴² Aquesta seria també l'edat dels destinataris del conte, com explicaré més endavant.

A partir d'aquí vaig fer alguns canvis i vaig redactar una primera proposta de línia argumental:

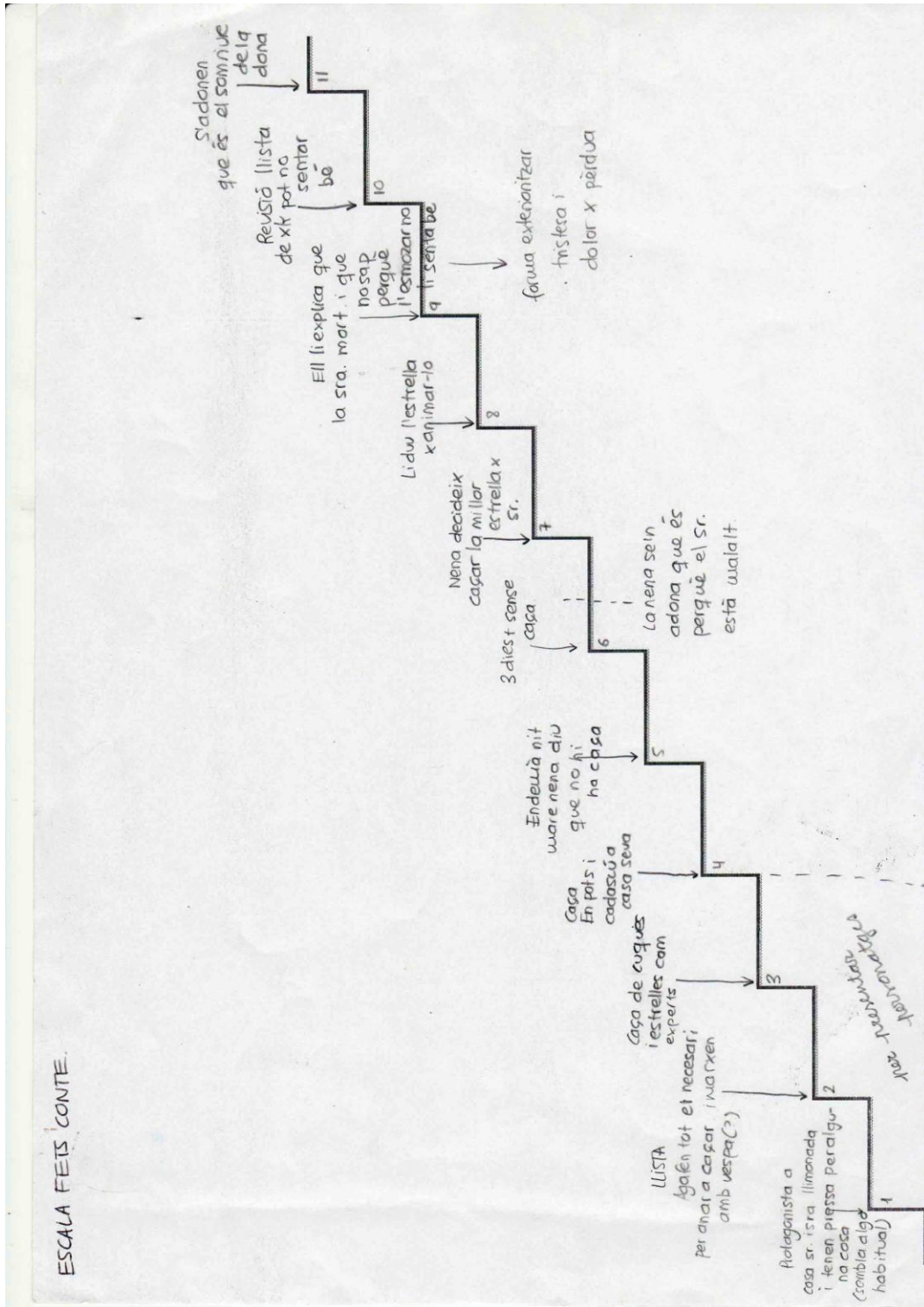
La protagonista és a la seva casa de camp. És de nit i està caçant cuques de llum amb un caçapapallones. Salta tan amunt que toca el cel i comença una pluja d'estrelles. La protagonista n'intenta agafar una i la persegueix. L'estrella se'n va al fons del jardí i es fica en un forat del terra. Allà hi ha una porta secreta que duu a una mena de soterrani. Hi baixa i allà hi ha molts pots endreçats en unes prestatgeries. Els va mirant a poc a poc i veu que hi ha records preciosos. Tots estan plens i perfectament desats i ordenats menys un, amb un etiqueta que hi diu: "El seu somriure". A dins hi ha una carta. La protagonista la llegeix:

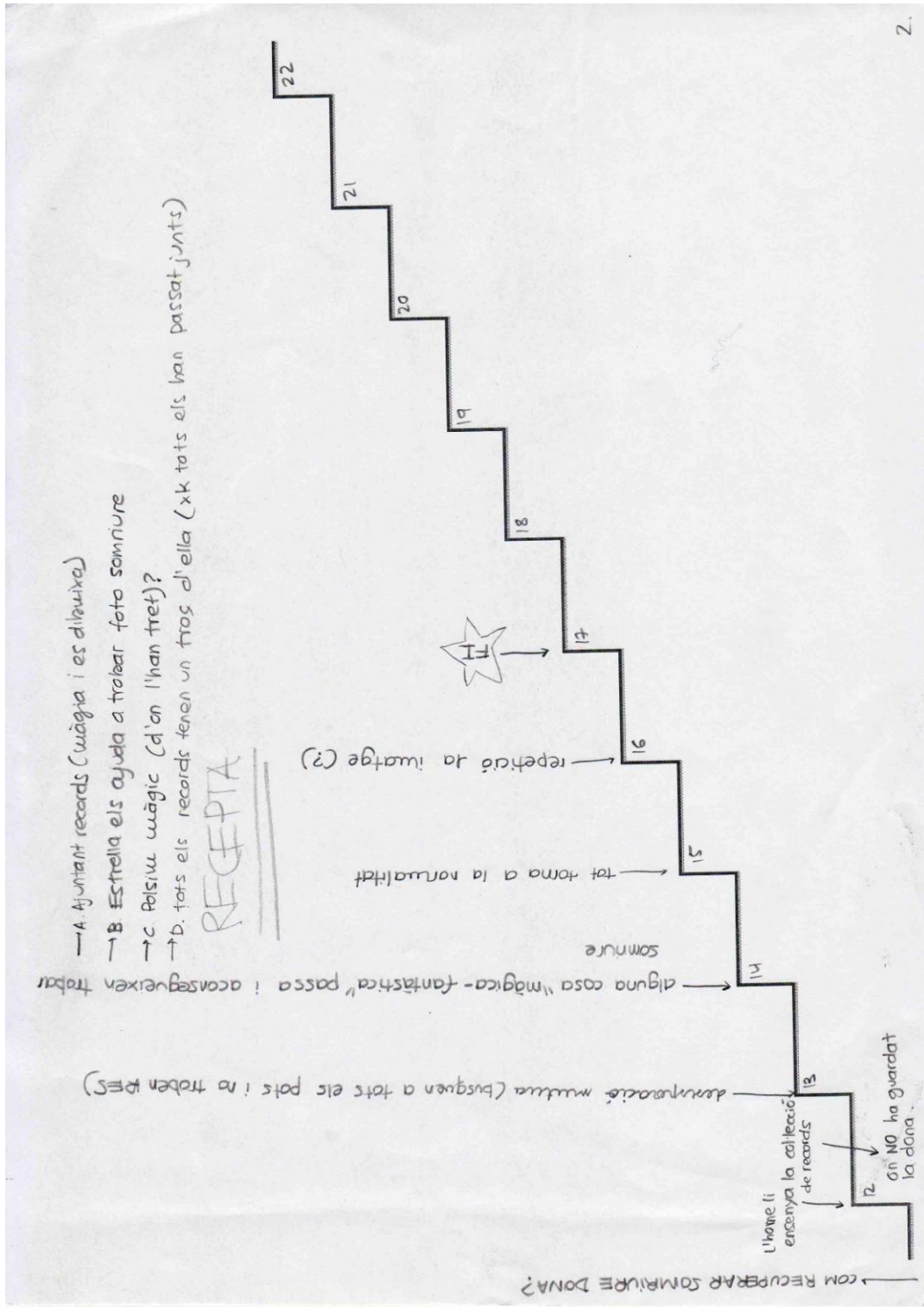
"M'ha costat molts anys guardar tots aquests records. Vaig viatjar arreu del món per aconseguir guardar al màxim de records i experiències. Però fins que no els vaig tenir tots endreçats, fa pocs anys, quan la meva dona ja no hi era, no em vaig adonar que m'havia deixat passar el record més important: el seu somriure. L'he buscat pertot arreu i no l'he aconseguit trobar".

Em trobava amb el dubte de com aconseguir que la nena pogués buscar el somriure que faltava en aquella col·lecció, i també la manera d'introduir alguna cosa que la pogués a fer-ho.

Vaig presentar aquesta primera línia argumental a Marta Luna⁴³ (professora de l'Aula de Lletres de l'Ateneu Barcelonès, concretament del curs de creació de llibres per a infants). Ella em va explicar que era essencial tenir una idea molt clara de partida: l'emoció que es vol transmetre als destinataris del conte. Això facilitarà la feina a l'hora de construir tota la narració. Em va aconsellar que abans de començar a redactar fes una escala de fets, on a cada esglaó passés alguna cosa. L'escala de fets que vaig crear és la següent:

⁴³ Vegeu l'annex d'entrevistes.

Comentant amb Marta Luna les idees que tenia al cap per a la narració, vam arribar a la conclusió que era una mica estrany que una nena petita arribés al lloc secret i es preocupés per trobar aquell somriure sense tenir-hi res a veure. Les idees van anar evolucionant i finalment vaig fer una altra proposta: la nena i el senyor que col·leccionava els records havien de tenir alguna relació (per exemple, anar a caçar cuques de llum plegats). Això permetia crear un vincle d'amistat entre tots dos que ajudaria a trobar un final per a la història.

Pel fet de ser un conte adreçat a lectors no gaire grans, havia de trobar la manera de fer tangible la sensació de trobar a faltar algú. Vam comentar diverses opcions i finalment em vaig decantar per l'opció de fer que l'esmorzar no se li posés bé.

Com es pot veure en l'escala, hi havia diversos finals possibles. Em va convèncer més l'opció de que, fent una recepta, dugués al senyor un record de la seva dona. D'aquesta manera, també vaig acabar introduint un altre personatge secundari a la història, l'àvia de la nena, que també em donava més joc a l'hora de crear una altra relació entre l'àvia i el senyor col·leccionista de records.

En el moment de tenir el final clar, la feina es va simplificar bastant, ja que tenia clar des d'on partia i fins a on volia arribar, cosa que va fer que tot comencés a encaixar. Tot i això, durant la creació del conte, vaig anar fent alguns canvis en l'argument, alguns dels quals he mantingut, i d'altres que he vist que no acabaven de quadrar i els he eliminat.

En la taula següent es poden veure les dues darreres versions del conte. La tercera columna conté l'explicació i la justificació dels canvis:

VERSIO A	VERSIO B	CANVIS
<p>- Va, vinga, Joan! Mira que ets lent...</p> <p>- Si, si, m'estic posant les botes. Ho tens tot Júlia?</p> <p>Espera't! Pots, llanterna, abric, ...?</p> <p>- Si, si i síiiii, ho tinc tot! Com cada dia! Com vols que me'n oblidí?</p> <p>- D'acord, d'acord... Ja vaig!</p> <p>- Va, afanyat! Que tenim poca estona! Adéu Roser!</p> <p>- Adéu, adéu, Júlia! No trigueu molt... espero que tingueu sort, a veure si caceu una estrella!</p> <p>Van córrer fins a la tanca del camp, van deixar els cistells i els pots i van començar a córrer per el camp intentant agafar alguna cuca de llum.</p>	<p>- Va, vinga, Joan! Mira que ets lent...</p> <p>- Sí, sí, m'estic posant les botes. A veure si quan tu tens la meva edat vas tan ràpida com ara... Ho tens tot Júlia? Pots, llanterna, abric...?</p> <p>- Sí, sí i síiiii, ho tinc tot! Com cada dia! Com vols que me'n oblidí?</p> <p>- D'acord, d'acord... Ja vaig!</p> <p>- Va, Joan, afanya't! Que tenim poca estona! Adéu Roser!</p> <p>- Adéu, adéu, Júlia! Espero que tingueu sort, a veure si caceu una estrella!</p> <p>Van córrer fins a la tanca del camp, van deixar els cistells i els pots i van començar empaitar cuques de llum.</p>	<p><i>he canviat una mica la redacció perquè la frase quedés més lligada, sense tants verbs ni repetir "que...", "que..."</i></p>
<p>Aquella nit era perfecta. El cel estava tan blau com les nits d'estiu i les estrelles semblaven bombetes que feien companyia a la lluna, que brillava més que mai.</p> <p>- Set, vuit, nou, deu, onze, dotze i... tretze! He caçat tretze cuques de llum! Però cap estrella....</p>	<p>Era un nit perfecta. En un cel blau com el de les nits d'estiu les estrelles semblaven bombetes que feien companyia a la lluna, més brillant que mai.</p> <p>- Set, vuit, nou, deu, onze, dotze i... tretze! Tenim tretze cuques de llum! Però cap estrella....</p> <p>- No et desanimis, noieta! Un</p>	<p><i>proposo que digui que no és cosa que es faci tots els dies</i></p> <p><i>millor unes quantes</i></p>

<p>- Va, no et desanimis! Un dia d'aquests n'aconseguiràs una, ja veuràs! Estàs millorant!</p> <p>- Si però tu ja en tens moltes...</p> <p>- Ja, però quants anys de diferència ens duem?...</p> <p>Aquella nit la Júlia estava contentíssima. Havia aconseguit agafar disset cuques! I cada dia millorava més i més, però encara no havia aconseguit cap estrella, i en tenia moltes ganes.</p>	<p>dia n'aconseguiràs una... però ja saps les estrelles no es deixen atrapar tan fàcilment!</p> <p>- Doncs tu en tens unes quantes...</p> <p>- Però jo ja fa molts anys que surto a empaitar cuques de llum i estrelles!</p> <p>Aquella nit la Júlia estava contentíssima. Disset cuques! Havia agafat disset cuques! I cada dia hi tenia més traça. Però encara no havia atrapat cap estrella. I en tenia tantes ganes!</p>	<p><i>que moltes, per donar-li més valor</i></p> <p><i>proposo una altra manera de fer entendre que és un avi</i></p> <p><i>dir només que les caça fa estrany... hauria de fer alguna cosa bonica amb les cuques, potser</i></p> <p><i>I que no hi vagi cada dia</i></p>
<p>Cada vegada que s'acostava el vespre es preparava davant de la porta i s'esperava a que el rellotge toqués les vuit. Aquella nit, la Júlia s'havia proposat caçar una estrella.</p>	<p>Al cap d'unes setmanes, la Júlia va tornar a passar uns dies a casa de l'àvia. La nit tornava a ser molt clara, com el darrer dia que havia anat a atrapar cuques de llum amb en Joan. La Júlia esperava davant de la porta que el rellotge toqués l'hora en què en Joan havia d'anar amb ella a caçar cuques de llum. Tenia el presentiment que aquella nit podia ser especial.</p>	<p><i>Aquest salt fa una mica estrany, potser aniria bé situar-ho una mica. Proposo de dir que han passat uns mesos i que la nena torna a casa de l'àvia. Així queda més temps perquè hagi mort la dona d'en Joan.</i></p>
<p>Mentre estava a la porta, va sonar el telèfon.</p> <p>- Digui'm? De veritat? Ostres quin greu que em sap, espero que es millori aviat... A ja, ja ho entenc... Ara mateix li dic. Millori's....</p>	<p>Mentre estava a la porta, va sonar el telèfon.</p> <p>- Digui'm? Ah, hola, Joan.... Quin greu que em sap, espero que et milloris aviat... Ja ho entenc, ja... Ara mateix li dic.</p> <p>- Júlia, que pots venir un</p>	<p><i>Potser cal escurçar els diàlegs</i></p>

<p>Júlia, que pots venir un moment?</p> <p>- Si si, vaig àvia...</p> <p>- Escolta'm, que m'ha trucat el senyor Joan que avui no pot anar a caçar... Diu que li sap tan i tan greu... Que ja t'avisarà quan pugui tornar a anar-hi.</p> <p>- Però, està bé? Li passa alguna cosa?</p> <p>- No, no, ell està bé... Diu que ja trucarà.</p> <p>- D'acord...</p> <p>I els dies van anar passat, la Júlia ja no sabia que fer, cada dia estava més cansada d'esperar i més preocupada per el senyor Joan que no avisava... Ja no el veia a la plaça quan acompanyava a l'àvia a comprar, ni al jardí arreglant les seves flors, que cada dia que passava estaven més pansides i semblaven més tristes, com la Júlia.</p> <p>Ella s'estava desesperant, ja no sabia que fer. No parava quieta per la casa als primers dies, però aquestes ganes de fer coses es van acabar convertint en avorriment.</p>	<p>moment?</p> <p>- Sí, àvia...</p> <p>- Diu en Joan que avui no pot anar a caçar... Diu que li sap tan i tan greu... Que ja t'avisarà quan pugui tornar a anar-hi.</p> <p>- Que li passa alguna cosa?</p> <p>- No, no, ell està bé... Potser un altre dia. Però des que no hi és la Roser...</p> <p>- Ah...</p> <p>Ni l'endemà ni l'altre en Joan no va trucar... La Júlia havia esperat i esperat i tornat a esperar... Tampoc no havia vist en Joan a la plaça quan acompanyava l'àvia a comprar, ni al jardí arreglant les flors, que cada dia que passava feien més mala cara...</p> <p>Semblaven tristes, com la Júlia.</p>	<p><i>Esturço els paràgrafs "I els dies..." i "Ella s'estava desesperant" per fer-ne un de sol</i></p>
<p>Un vespre, que les estrelles semblava que la cridaven per la finestra, la Júlia va agafar el seu cistell amb els pots i el</p>	<p>Un vespre, que les estrelles semblava que la cridaven per la finestra, la Júlia va agafar el cistell amb els pots i el</p>	

<p>caçapapallones i va sortir per la finestra sense fer soroll, disposada a agafar la millor estrella, la que brillés més de totes i dur-li a el senyor Joan i animar-lo.</p> <p>Ho va tenir complicat, el senyor Joan sempre la ajudava una mica, però ho va al final ho va aconseguir. La va posar en un pot i li va anar a dur.</p>	<p>caçapapallones i va sortir per la finestra sense fer soroll. Volia agafar la millor estrella, la que brillés més de totes i dur-la a en Joan per animar-lo.</p> <p>No va ser gens fàcil! Les altres vegades en Joan l'ajudava una mica. Però de vegades on hi arriba la traça hi arriben les ganes. I ho va aconseguir: tenia una estrella! Amb les mans tremoloses d'emoció, la va posar a dins d'un pot:</p> <p>- La duré ara mateix a casa d'en Joan!</p>	<p><i>Introdueixo una mica de diàleg perquè la narració sigui més àgil</i></p>
<p>Ding dong, ding dong... Cap resposta. Ding dong, ding dong, insistia la Júlia, però no li semblava que hi hagués cap resposta des de dins de la casa dels senyors Torrents.</p> <p>Ja era molt tard, i la Júlia va decidir tornar el dia següent.</p> <p>L'endemà sí que, després d'uns quants intents el senyor Joan, ullerós va obrir la porta.</p> <p>- Hola Joan - va dir amb la Júlia amb veu tremolosa i preocupada. – Es troba bé? Li he dut una...</p> <p>- Passa, passa. Quants dies sense sortir a caçar eh? Que vols</p>	<p>Ding dong, ding dong...</p> <p>Cap resposta.</p> <p>Ding dong, ding dong, hi insistia la Júlia. Semblava que no hi havia ningú a casa dels senyors Torrents.</p> <p>Era molt tard i la Júlia va decidir tornar cap a casa, no fos cas que l'àvia s'amoïnés.</p> <p>L'endemà sí que, després d'uns quants intents, en Joan li va obrir la porta. No feia gaire bona cara i la Júlia el va trobar una mica ensopit.</p> <p>- Hola, Joan –el va saludar amb veu tremolosa i preocupada–. Que et trobes millor? T'he dut</p>	

<p>alguna cosa?</p>	<p>una...</p> <p>- Passa, passa. Quants dies sense sortir a caçar, oi?</p>	
<p>El senyor Joan semblava molt trist i apagat. La Júlia, al veure com estava la casa es va espantar més. Estava feta un caos, per tot el terra hi havien llibres, llibretes bolígrafs i fulls, fulls de tota mena escampats. Fulls fent piles i piles, fulls arrugats, doblegats... Tots escrits.</p> <p>- T'he dut una cosa per animar-te... Obre-la va!</p> <p>La Júlia li havia embolicat el pot amb la estrella i quan el senyor Joan el va obrir, va aixecar-se i va anar cap al passadís. La Júlia el seguia.</p> <p>- És maquíssima Júlia, moltes gràcies! Vols que t'ensenyi la meva col·lecció?</p>	<p>A casa d'en Joan tot semblava regirat... A les taules, a les cadires, al terra... hi havia llibres i llibretes, bolígrafs i llapis, fulls i fulls de tota mena escampats. Fulls fent piles i piles, fulls arrugats, doblegats... Tots escrits.</p> <p>- Jo t'he dut una sorpresa... Obre-la!</p> <p>La Júlia havia embolicat el pot amb l'estrella amb un paper ben llampant. Quan en Joan va obrir el paquet, els ulls se li van il·luminar una mica... O potser només era el reflex de l'estrella. Va aixecar-se i va anar cap al passadís. La Júlia el seguia.</p> <p>- És maquíssima, Júlia, moltes gràcies! Ja que ets aquí, vols que t'ensenyi la meva col·lecció?</p>	<p><i>busco una manera més poètica de dir-ho</i></p> <p><i>ho allargo una mica i ho explico de manera més suggeridora</i></p>
<p>El senyor Joan, que encara semblava trasbalsat i trist, la va dur a una habitació, la més amagada de la casa. Semblava que estigués en un altre lloc del món, l'ambient era acollidor, i de fons sonava una melodia</p>	<p>En Joan la va dur a una habitació, la més amagada de la casa. Era un lloc fantàstic. Semblava un altre món. La Júlia no sabia dir per què, però allà t'hi trobaves a gust... I si afinaves l'oïda, fins i tot et semblava sentir una melodia</p>	<p><i>presento alguna informació en forma de diàleg en comptes de narració</i></p>

<p>preciosa.</p> <p>Aquella sala era fantàstica. Estava plena de prestatges amb pots, ampolles i capsos.</p> <p>- I aquesta prestatgeria d'aquí és la de les estrelles....</p> <p>- I, i... que hi tens en totes les altres?</p> <p>La Júlia, es va posar a mirar tots els pots. Hi havien olors, núvols, gotes de pluja, peixos i onades de mar, cotó fluix, fils, cristalls de gel, una melodia preciosa...</p> <p>El senyor Joan li va explicar que tots els pots guardaven algun record bo que havia passat, i per això els guardava. Aquells pots eren com un tresor.</p> <p>La Júlia, distreta, se'n va quedar mirant uns quants durant una estona, impressionada.</p>	<p>preciosa. Tot eren prestatges amb pots, ampolles i capsos.</p> <p>- Aquella prestatgeria de dalt de tot és la de les estrelles...</p> <p>- I, i... que hi tens a totes les altres?</p> <p>Els ulls de la Júlia anaven d'un pot a l'altre... Hi havia pots d'olors, de núvols, de gotes de pluja, d'escates lluents de peix i d'onades del mar, de cotó fluix, de fils, de cristalls de gel, d'una melodia preciosa...</p> <p>- A dins de cada pot hi ha un record. Un bon record.</p> <p>La Júlia va entendre que aquells pots eren com un tresor per a en Joan. Eren el seu tresor.</p> <p>Distreta, se'n va quedar mirant uns quants durant una estona, impressionada.</p>	
<p>Després, va parlar amb el senyor Joan. Ella no entenia com podia ser que no volgués anar a caçar. El senyor Joan, amb cara de preocupat, li va explicar que últimament, l'esmorzar no li sentava bé. Per això, havia fet llistes i més llistes per aconseguir trobar què li passava a aquell esmorzar. Era que el iogurt estava caducat? O que els cereals no estaven tan bons com abans? O... El senyor Joan no sabia què fer, perquè tot</p>	<p>- I com és que ja no vénis mai a caçar cuques de llum, Joan?</p> <p>- És que... – semblava que en Joan no trobava les paraules-. Fa dies que no em trobo gaire bé. No se'm posa bé l'esmorzar i després, sembla que ja tot va una mica del revés. No em refaig en tot el dia.</p> <p>En Joan li va explicar que havia escrit a tots aquells papers i</p>	<p><i>introdueixo el text de les llistes i canvio els cereals per torrades, que em sembla més propi per a l'edat del personatge</i></p>

<p>semblava normal.</p>	<p>paperets llistes i més llistes buscant què li passava a l'esmorzar:</p> <p>«Avui, per més sucre que hi he posat, el iogurt tenia un gust amarg».</p> <p>«Avui les torrades no feien aquella olor tan bona».</p> <p>«Avui la melmelada no tenia aquell color lluent».</p> <p>I tot això devia ser per alguna cosa, és clar.</p>	
<p>La Júlia va pensar què podia fer per ajudar-lo. Li va prometre que l'endemà aniria a esmorzar amb ell per aconseguir descobrir què passava amb aquell esmorzar misteriós.</p> <p>Tornant cap a casa, a la Júlia se li va acudir que li podia fer un pastís i dur-li de sorpresa.</p> <p>Quan li va explicar a la seva àvia, ella li va dir que la senyora Roser havia mort feia poc, i que el senyor Joan devia estar trist per això. Tot i així, la Júlia va voler portar-li alguna cosa.</p> <p>A la àvia se li va acudir que li podien fer unes magdalenes d'una recepta que li havia donat la senyora Roser.</p> <p>Les van preparar entre les dues i, va ser quan les magdalenes van estar fetes i la Júlia les va olorar, que va adonar-se que feien la mateixa olor que el</p>	<p>La Júlia va pensar que havia de trobar la manera d'ajudar-lo.</p> <p>- Demà vindré a esmorzar amb tu. Potser entre tots dos hi trobem la solució. L'àvia sempre diu que quatre ulls hi veuen més que dos!</p> <p>I per primera vegada la Júlia va veure que en Joan feia un petit somriure.</p> <p>Tornant cap a casa, a la Júlia se li va acudir que li podia fer un pastís i dur-li de sorpresa.</p> <p>- Has tingut una bona pensada – va dir-li l'àvia quan li va explicar tan bon punt entrar a casa-. Em penso que tinc apuntada la recepta que em va donar un dia la Roser, la dona d'en Joan...</p> <p>Entre totes dues van fer unes</p>	<p><i>torno a introduir més diàleg</i></p>

<p>senyor Joan tenia guardada en un pot.</p> <p>Quan l'endemà, en Joan va sentir aquella olor de magdalenes, se li van il·luminar els ulls i un gran somriure va aparèixer a la cara. A mesura que se'n anava menjant una, es va anar animant i animant.</p>	<p>magdalenes que feien venir ganes de menjar-se-les! Quan les van treure del forn, la Júlia les va olorar:</p> <p>- Apa, si fa la mateixa olor que aquell pot de casa d'en Joan!</p> <p>I aleshores va ser ella qui va somriure.</p> <p>L'endemà, ben d'hora, la Júlia va picar a la porta d'en Joan, amb una safata de magdalenes a la mà.</p> <p>- Bon dia, matinera... Mmmm... quina bona olor!</p> <p>En Joan havia endreçat una mica i havia parat la taula per esmorzar. Va agafar un pessic de magdalena no gaire convençut i se'l va posar a la boca. Va mastegar-lo a poc a poc... I en va agafar un altre... I de seguida un altre. I a mesura que en menjava, els ulls se li il·luminaven i als llavis se li dibuixava un somriure. Un somriure dolç... i especial!</p>	<p><i>parlo del somriure de la nena per subratllar la relació d'amistat que hi ha entre ella i en Joan</i></p> <p><i>amplio la redacció d'aquesta darrera part, que era massa sintètica</i></p> <p><i>torno a parlar del somriure</i></p>
<p>D'aquella manera, en Joan es va curar del "mal d'esmorzar" que tenia, no val fer falta les llistes. Simplement amb unes magdalenes, que li van recordar a la seva dona i el seu somriure de cada matí a l'hora d'esmorzar, que sempre el</p>	<p>D'aquella manera tan senzilla, en Joan es va curar del "mal d'esmorzar", sense fer més llistes. Aquelles magdalenes li havien dut un altre cop al costat el somriure de la Roser.</p> <p>- Què et sembla si aquest vespre provem de caçar una estrella</p>	<p><i>i aquí cito el somriure de la Roser que tanca la connexió entre tots tres</i></p>

<p>posava de bon humor.</p>	<p>ben maca? –va preguntar en Joan.</p> <p>- D'acord! –va respondre la Júlia entusiasmada-. I abans pots venir a berenar a casa! L'àvia fa coses molt bones!</p>	
<p>Aquell vespre, preparats per anar a caçar, el senyor Joan va anar a sopar a casa de l'àvia de la Júlia, tots junts. Van riure i parlar una estona, i el senyor Joan va dir que prometre a la Júlia que posaria aquell dia en un pot dels records i el guardaria per sempre.</p> <p>I, a les vuit, puntualment, el senyor Joan i la Júlia van sortir corrent per la porta per anar a caçar la millor estrella.</p> <p>Els primers estels començaven a brillar en un cel que semblava tret d'un quadre. Una pluja d'estels queia del cel davant dels seus ulls... Seria la Roser que els hi enviava des del cel?</p>	<p>Aquella mateixa tarda, en Joan, la Júlia i la seva àvia van berenar plegats, van parlar d'això i d'allò, van riure i van passar una bona estona.</p> <p>I, a les vuit, puntualment, en Joan i la Júlia van sortir corrents porta per anar a caçar la millor estrella.</p> <p>Abans de marxar, en Joan va dir a cau d'orella a la Júlia:</p> <p>-Et prometo que posaré aquest dia en un pot dels records i el guardaré per sempre.</p> <p>Els primers estels començaven a brillar en un cel que semblava tret d'un quadre. Una pluja d'estels queia del cel davant dels seus ulls... I a la Júlia i en Joan els va semblar veure en aquells estels el somriure dolç i especial de la Roser.</p>	<p><i>canvio el sopar per un berenar, perquè coincideixi amb l'acció de sortir a caçar al vespre</i></p>

Un cop vaig tenir redactada una versió completa del conte, la vaig passar a la professora Pilar Font, tutora de 3r de primària. Ella em va fer alguns suggeriments sobre el conte i li vaig proposar que el llegís a la classe⁴⁴ (tal com havíem acordat amb la tutora del treball). Vaig fer alguns petits retocs en la redacció. D'altra banda, la Pilar em va comentar que li resultava un conte una mica trist, però cal tenir present que no tenia el suport de les il·lustracions. Crec

⁴⁴ Els nens i nenes de la classe de 3r van fer uns dibuixos a partir del que els suggeria el conte. Els podeu veure a l'annex d'aquest treball.

que és ben cert que la combinació de text i imatge en un llibre il·lustrat acota més el camp d'imaginació als lectors i que el dibuix pot ajudar a suavitzar alguns aspectes.

Amb tot plegat, vaig arribar a la redacció definitiva del text, que finalment vaig acabar d'ajustar ja en el procés de disseny i maquetació, del qual parlaré més endavant.

La idea que he volgut transmetre amb l'argument definitiu té a veure amb la importància dels petits detalls de la vida. Un somriure, que de vegades ens passa per alt, ens omple tant que quan no hi és el trobem a faltar. I també un missatge positiu en relació amb les persones que ja no hi són però que poden continuar estant presents en la vida diària gràcies al record.

EL NARRADOR

Com a narrador per al conte he triat un narrador extern, és a dir, que no forma part del relat ni hi intervé. A més, és un narrador omniscient, que explica sentiments i emocions dels personatges i no tan sols fets.

L'ESTRUCTURA

L'estructura que he seguit és la clàssica de plantejament, nus i desenllaç:

- El **plantejament** correspon a la presentació del costum de la Júlia i el senyor Joan de sortir a caçar cuques de llum.
- El **nus** comença en el moment en què es trenca la rutina quan la nena espera poder tornar a sortir amb el senyor Joan, però ell no pot fer-ho. El clímax se situa en el punt en què troben què és el que provoca el malestar del senyor Joan: l'absència del somriure de la seva dona. El nus acaba quan la nena torna a casa seva amb la idea de tornar l'endemà a casa del Joan amb una sorpresa.

- Finalment, el **desenllaç** porta a la resolució positiva per mitjà de l'esmorzar que comparteixen la nena i el senyor Joan, que permet restablir la normalitat: tornen a sortir a caçar cuques de llum plegats.

ELS PERSONATGES

El personatge principal o protagonista és la Júlia, una d'uns deu anys, activa i alegre, que acostuma a passar uns dies a casa de la seva àvia, un dels personatges secundaris. Es relaciona també amb el senyor Joan, un veí, que és també un personatge secundari.

La Júlia és una nena amb molta imaginació, amb iniciativa i empenta per resoldre problemes.

El senyor Joan és un home d'uns seixanta anys, també molt imaginatiu. A l'inici del relat es queda vidu i això fa canviar la seva manera d'actuar. És un personatge rodó, ja que evoluciona durant el relat. Finalment recupera la seva energia i esperit positiu.

L'àvia de la Júlia exerceix la funció d'ajudant de la protagonista, ja que li proporciona un element que serà decisiu en la resolució del relat: la recepta d'unes magdalenes. És un personatge no molt definit sinó més aviat obert.

La senyora Roser és un personatge pràcticament absent, perquè només apareix en un diàleg inicial, però alhora és present durant tota la història, ja que és el desencandenant del problema del senyor Joan. Potser actua una mica com a antagonista per aquest motiu.

L'ESPAI

La història es desenvolupa en diversos espais:

- Espais oberts: el prat on van a caçar cuques de llum la nena protagonista i el senyor Joan.

- Espais tancats: la casa del senyor Joan, especialment la sala on té la col·lecció de tresors, i la casa de l'àvia de la Júlia. Són cases situades en un ambient no urbà, en un poble no gaire gran i amb la natura ben a prop.

EL TEMPS

El temps intern del relat s'estén durant diversos mesos. Comprèn des de la primera sortida a caçar fins a la darrera sortida, amb un salt temporal a l'inici del nus, que s'indica dient "Al cap d'unes setmanes...". En aquest interval avancen uns fets que seran decisius per a l'evolució del relat.

Pel que fa al temps extern, la narració se situa en l'època actual.

EL TÍTOL

He volgut dedicar unes línies a parlar del títol, ja que trobo que és un punt clau en un llibre. No vaig tenir el títol decidit fins a la darrera versió del conte, i encara així em va costar decidir quin podria ser. El títol ha de tenir a veure amb el contingut, però no desvetllar el que és essencial de la resolució de la trama argumental.

Finalment em vaig decidir per unir dos elements importants de l'argument: els records i la magdalena. El títol recull en certa manera una sinestèsia⁴⁵, ja que parla de records de sabor dolç físicament, com ho és la magdalena. Alhora, però, aquesta dolçor ens remet també al somriure, i això el fa també especial. S'hi combinen també música suau que la Júlia creu que escolta quan entra a la sala dels records i la bona olor que sent quan les magdalenes surten del forn.

⁴⁵ Sinestèsia: Figura retòrica consistent en l'associació d'elements que provenen de diferents dominis sensorials. <http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=sinest%E8sia&operEntrada=0>

COMENTARIS SOBRE LA VERSIÓ DEFINITIVA

Un cop enllestida la que considerava que seria la versió definitiva del conte, la vaig fer arribar a diverses persones perquè la llegissin i me'n donessin l'opinió.

Tot seguit en presento algunes:

- Marta Luna, especialista en literatura infantil:
“Has aconseguit una cosa força difícil d'aconseguir en escriptors novells i és un bon ritme. La narració és lleugera, no pesa, i la informació va arribant al lector de manera prou dosificada. És evident que hi ha coses millorables, no caldria sinó! Però ja serà en una propera narració.”

- Pilar Font, professora de primària:
“La segona versió la veig més clara que no pas la primera. Des del punt de vista d'una història per a nens, hi ha coses massa crues. Els pots plens de records són divertits. Fa gràcia aquesta part i dóna vida a tanta tristesa. En la segona versió hi ha força diàleg, per explicar el conte m'ha anat molt bé.”

- Anna Carreño, mare de dues nenes de 10 i 7 anys:
“L'he llegit d'una tirada sense adonar-me'n. És preciós”.

- Carme Solé, dissenyadora i mare de dues nenes de 9 anys:
“M'ha semblat un conte bonic, sobretot la part dels pots l'he trobat molt original. No havia llegit cap història similar. Amb el suport de la il·lustració pot quedar molt bé.”

4.2. LA IL·LUSTRACIÓ

Tota la il·lustració va molt lligada al text, de manera que sense el relat no podia començar a preparar els esbossos.

Un cop decidida la trama argumental i definits els trets més característics de cada personatge vaig començar a treballar en els esbossos. També vaig

treballar en esbossos dels pots que formen part de la col·lecció d'un dels personatges i que són molt rellevants en la trama.

Aquesta part inicial em va ocupar molt de temps, fins i tot més del que esperava i havia previst, també per la falta de pràctica. De tota manera, l'il·lustrador Roger Olmos⁴⁶, em va confirmar que la preparació prèvia sempre requereix força temps. En aquesta part prèvia he comptat amb l'assessorament del professor de dibuix José María Caamaño⁴⁷.

MATERIALS UTILITZATS

Els materials que he utilitzat, seguint les indicacions de José María Caamaño, han estat els següents:

- **Esbós**

Bloc per a esbossos Guarro (Canson) de 90 g. DIN A3. 100 pàgines microperforades. Color blanc trencat. Aquest format permet més llibertat i més comoditat gràcies a l'espai.

Portamines Staedler Maars Techno, amb mina de duresa 2B, tova però suficientment dura com per deixar una línia neta, i 2 mm de gruix.

Goma grisa mal·leable per esborrar traços; goma blanca dura per netejar taques i rastres.

- **Pintura**

Llapis de colors aquarellables Caran d'Ache, caps de 80 colors, Artist Supracolor Soft.

Paleta de plàstic amb vint compartiments de mides i formes variades.

⁴⁶ Vegeu l'annex d'entrevistes.

⁴⁷ En una primera fase vaig treballar amb esbossos, per exemple, d'expressions facials.

Pinzells rodons i plans Da Vinci de gruixos i formes variades, de pèl sintètic (imitació pèl de marta).

Gouache Talens en tub de 20 ml, dels colors següents:

- Blau Cyan
- Magenta
- Groc llimona
- Negre intens
- Blanc opac
- Blau Prússia
- Escarlata
- Ocre groc
- Siena terra torrada
- Blau ultramar fosc
- Verd oliva

Paper de 200 g mida DIN A2⁴⁸.

- **Altres materials**

Cavallet de tríode plegable

TRIA DE LA TÈCNICA

A l'hora de triar la tècnica que anava a utilitzar per a les il·lustracions em vaig decantar pel gouache. És la tècnica que utilitza la il·lustradora Rébecca Dautremer i m'interessava experimentar-la perquè no ho havia fet mai.

Les il·lustracions a doble pàgina estan totes fetes amb gouache. Amb aquesta tècnica he pogut aconseguir un fons amb molta lluminositat, per representar el cel de nit. Em sento satisfeta d'aquest resultat, tot i que no hi ha dubte que ha

⁴⁸ Els vaig dividir per la meitat, ja que per a mi era suficient dibuixar en un format DIN A3.

representat una de les parts més difícils. No havia pintat mai amb gouache i he descobert que és molt costós aconseguir la mescla de colors desitjada, fer-ne la quantitat que caldrà per pintar un full de mida DIN A3, pintar amb la precisió suficient i també ser molt curós amb les superfícies que ja estan pintades.

He de dir també que el gouache és una tècnica còmoda perquè s'asseca ràpidament sobre el paper, encara que sobre la paleta es pot reutilitzar afegint-hi una mica d'aigua. El fet que sigui una pintura opaca representa un gran avantatge perquè això et permet tapar i dóna vida als dibuixos.

Paleta que vaig utilitzar per fer un dels dibuixos.

D'altra banda, vaig decidir incloure algunes il·lustracions fetes i acabades amb llapis i llapis de colors. El toc de senzillesa i espontaneïtat que donen als dibuixos m'agrada molt.

Finalment, fins i tot he utilitzat elements reals en algunes passatges del llibre (l·listes manuscrites, recepta de cuina).

CREACIÓ DE LA PROTAGONISTA

Com he comentat en l'apartat 1 sobre el llibre il·lustrat, la il·lustració no repeteix la mateixa informació que dóna el text sinó que hi aporta altres detalls i matisos.

Volia que la Júlia fos una nena vital, desperta, alegre i una mica entre despistada i entremaliada. Per aconseguir transmetre aquesta impressió, la vaig fer pèl-roja, com a tret que dóna un toc de singularitat. Vaig triar un pentinat amb trenes, una mica despendinades, que la feien semblar més divertida.

La vaig imaginar amb ulls blaus i grossos, que li donen molta expressivitat, amb algunes pigues, que li donen un aire infantil, i amb el nas més aviat petit.

Pel que fa al vestit, primer vaig pensar de posar-li un peto però vaig trobar que quedava massa monòton. Per això vaig optar per posar-li un jersei de color taronja, que reforçava la imatge simpàtica que ja li donaven els cabells. I una faldilla texana, que pogués deixar veure unes mitges de ratlles, si finalment el dibuix la presentava de cos sencer. Com a calçat vaig triar unes botes d'aigua, que acabaven de remarcar la idea de barreja de diversos elements.

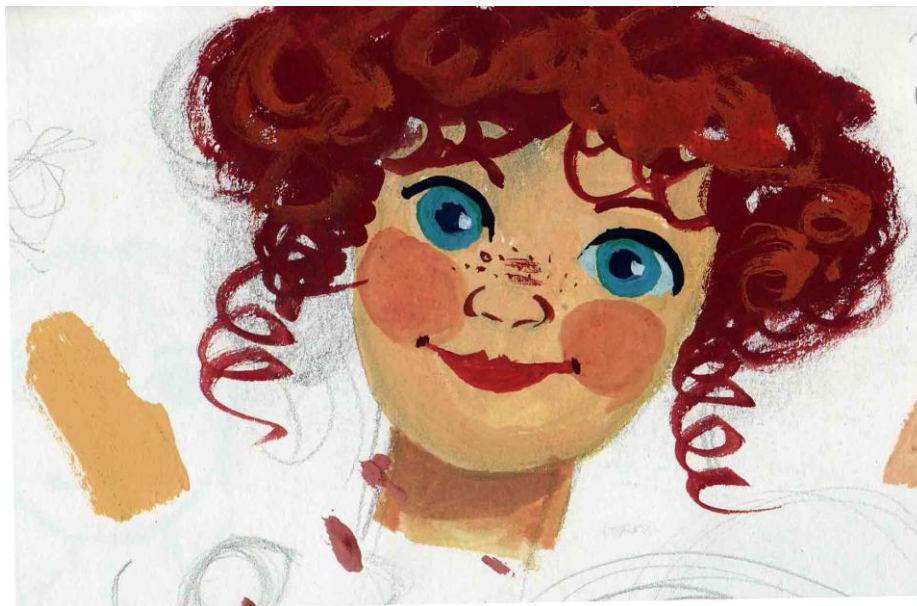
Tot seguit presento alguns dels esbossos més representatius de la fase de disseny de la protagonista:

Un dels primers esbossos de la nena a cos sencer. Va vestida amb peto, que vaig descartar. Vaig haver d'ajustar les proporcions entre el cos i el cap.

Esbós del vestuari definitiu de la nena, amb el pentinat també definitiu, amb trenes.

Esbós a color que ja s'acosta força a la idea de l'expressió facial de la protagonista encara que no du trenes.

Esbós a color de pla mitjà de la nena protagonista. Més definitiu que l'anterior quant a pentinat i vestuari, tot i que li falten les pigues i vaig preferir l'expressió facial de l'esbós anterior.

PROCÉS D'ELABORACIÓ DE LES IL·LUSTRACIONS DEFINITIVES

La definició de les il·lustracions ve donada per la segmentació de la narració en pàgines, que s'explica amb més detall en l'apartat següent.

Il·lustració 1: estris per anar a caçar cuques de llum

Tècnica: llapis de colors

En aquest dibuix volia representar el que duen habitualment en Joan i la Júlia per anar a caçar cuques de llum.

Primerament, havia pensat fer una tanca que donés pas a un camp on es veïés tot el fons blau, però, en el moment de planificar la resta de dibuixos, vaig veure que el blau hi predominava; per aquest motiu, aquest esbós en detall em va semblar el més oportú.

Il·lustració 2: les flors estan tristes

Tècnica: gouache i llapis de colors

En aquesta doble pàgina s'havien de veure reflectits la tristesa i l'avorriment de la nena en no poder sortir a caçar cuques. La primera idea és la de l'esbós que hi ha a continuació, on sortia la nena amb la cara recolzada a la mà, avorrida i pensativa amb unes flors al costat pansides. Aquest esbós va ser descartat com a dibuix final perquè, amb la disposició que l'havia dissenyat no hi havia espai suficient per al text que ocupava la pàgina. Per això, em vaig acabar decidint per suprimir la Júlia i dibuixar unes flors pansides.

La dificultat amb que m'he trobat és la perspectiva amb què s'agafa el test.

Primer plantejament, que vaig descartar.

Il·lustració 3: hi ha una estrella al cel

Tècnica: gouache i llapis de colors

En la primera versió aquest fragment estava dividit, per aquest motiu havia planificat una estrella al cel o la Júlia caçant una estrella i després l'estrella en un pot. Però, per qüestions de quadrar les pàgines, he acabat fent una sola il·lustració perquè he unificat dos fragments.

Inicialment, en el primer fragment l'esbós era aquest:

Per fer aquest dibuix vaig necessitar un estudi previ sobre la posició de la Júlia, ja que la posició en què està em va ser difícil de plasmar en paper.

En el segon fragment hi apareixia el dibuix següent:

Però, després de diverses modificacions i esbossos el dibuix final ha acabat sent aquest:

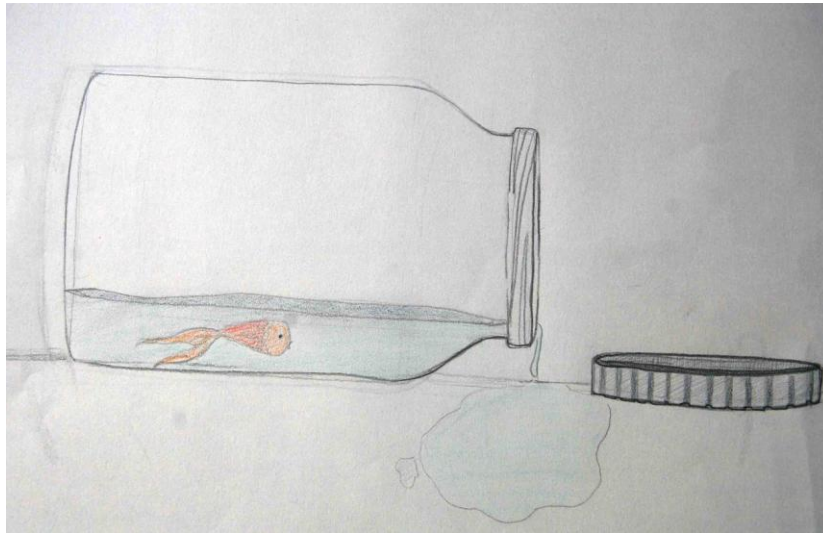

Aquesta il·lustració està feta amb gouache. Per fer-la, prèviament vaig utilitzar un pinzell quadrat ample per cobrir el fons. Després, després de que el fons s'assequés, vaig aigualir un to blavós barrejat amb blanc i amb un pinzell de pèl gruixut vaig esquitxar el fons blau, tot creant aquesta sensació d'estrelles. Finalment, per fer l'estrella vaig utilitzar primer gouache i per fer els detalls d'ulls i boca i l'espiral que envolta l'estrella he utilitzat llapis de colors.

Il·lustració 4: un record en un pot

Tècnica: llapis de color

Aquesta il·lustració he volgut fer-la com un esbós, amb un aire més espontani, menys elaborat. Per això vaig utilitzar el llapis de colors. Vaig deixar que s'entreveïés el traç del llapis per remarcar encara més aquesta sensació.

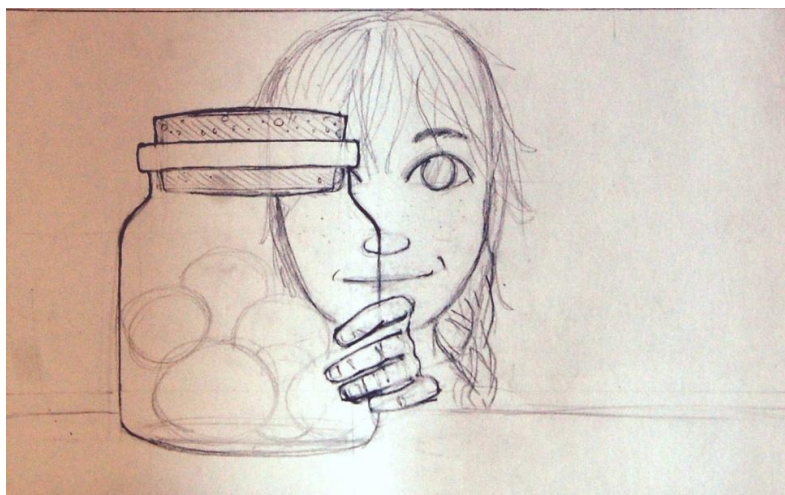

Il·lustració 5: un pot ple de cotó fluix

Tècnica: gouache

Aquest és un dels dibuixos que ocupen les dues pàgines encarades. Volia representar la Júlia a la sala on hi ha els pots, mirant-ne un de prop, fascinada. El pot és ple de cotó fluix, que dóna una sensació agradable, de confortabilitat, d'alguna cosa tova i suau, esponjosa.

Aquest dibuix va tenir per a mi dues principals dificultats: la primera, a l'hora de dibuixar el pot, ja que vaig haver de fer un estudi geomètric previ per aconseguir que el resultat fos força simètric. La segona dificultat té a veure amb la mà que agafa el pot, ja que no resulta senzill representar la posició dels dits al voltant del pot.

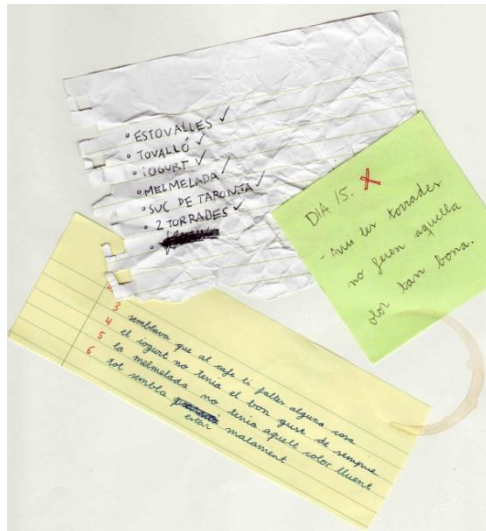
Esbós a llapis de la il·lustració.

Il·lustració 6: llistes i més llistes

Tècnica: retalls de paper

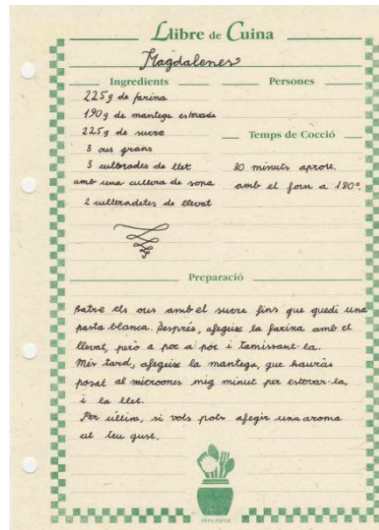
Aquesta il·lustració acompanya la part de la història en què el senyor Joan ensenya a la nena les llistes que ha escrit buscant la causa del seu malestar. Em va semblar interessant no incloure aquestes llistes enmig de la narració i presentar-les com les imaginava realment: uns trossos petits de paper, una mica arrugats, escrits a mà. Vaig fer servir trossos de paper de textures i colors diferents, i afegir-hi una taca de cafè, perquè el resultat fos més estètic i alhora més realista.

Il·lustració 7: una recepta especial

Tècnica: retalls de paper

Aquesta imatge vol reproduir la fitxa de la recepta que la Roser havia donat a l'àvia de la Júlia. Per tant, vaig recórrer a una fitxa estèticament bonica i vaig escriure-hi a mà una recepta de magdalenes.

Il·lustració 8: una magdalena molt dolça

Tècnica: llapis

La magdalena té una funció important en el relat, per tant també havia de tenir un pes en la pàgina. Vaig dibuixar una magdalena ben grossa i la vaig voler deixar a llapis, tal com surt el dibuix. Vaig descartar pintar-la perquè vaig trobar que aquesta imatge transmetia més la sensació d'alguna cosa casolana, feta a

mà. Encara que pugui semblar un dibuix senzill, em va costar més del que esperava. M'ha semblat força difícil aconseguir que semblés una magdalena real.

Les ratlletes que hi donen textura volen transmetre la sensació que es pot menjar, eviten que quedi un dibuix totalment pla.

Il·lustració 9: un cel ple d'estels

Tècnica: gouache

Aquest dibuix, tot i ser l'últim, és el primer que vaig fer. I també he de dir que és el dibuix del qual estic més satisfeta.

Vaig fer servir un altre tipus de paper, cosa que potser també haurà influït en el resultat final, ja que tenia un gra més gruixut i això dóna una textura menys plana.

Al principi havia pensat utilitzar aquest dibuix només per a les guardes i pensava fer un cel amb unes quantes estrelles senzilles. Però després se'm va acudir la idea de fer un degradat de blaus, perquè semblés que el sol s'estava ponent, justament l'hora d'anar a caçar les cuques de llum. Aquest efecte degradat em va resultar molt difícil i vaig haver de rectificar diverses vegades. Era complicat ajustar el to similar però una mica més clar o més fosc.

No va ser fins al final que vaig afegir els núvols i algunes estrelles més destacades de la resta.

4.3. EL LLIBRE IL·LUSTRAT

Primeres decisions: nombre de pàgines i format

La tasca de combinació de text i il·lustració que donarà pas al llibre il·lustrat comença amb la maqueta inicial. En aquesta maqueta es parteix del relat segmentat en tants fragments com pàgines⁴⁹ tindrà el llibre. És el moment també en què es fa una primera definició del que s'il·lustrarà en cada pàgina. I, per tant, el nombre de pàgines ha de ser una de les primeres decisions que cal prendre.

Tant Josep Rosell, coordinador de disseny d'Editorial Cruïlla, com Carme Solé, directora d'art d'Enciclopèdia Catalana-La Galera⁵⁰, em van indicar que cal tenir en compte que el nombre de pàgines sigui múltiple de 16 o com a mínim de 4, per ajustar-se als plecs amb què se sol imprimir. També em van dir que, com a llibre il·lustrat per a uns destinataris d'entre 8 i 10 anys, seria adequat pensar entre 20 i 24 pàgines.

Pel que fa al format del llibre, vaig triar una mida que fos manejable, i em vaig decantar per un format de 24 x 30 cm.

Tot seguit presento el plantejament inicial per a l'elaboració del llibre.

Definició inicial del llibre il·lustrat

- Els textos sempre van a dalt a l'esquerra.
- Es combinen diversos tipus de formats de dibuix:
 1. Detall amb un fons més treballat.
 2. Il·lustració de mitja pàgina.
 3. Dibuix a llapis o llapis de colors a l'estil esbós.

⁴⁹ En el meu cas, he treballat amb dobles pàgines, és a dir, amb les dues pàgines que queden encarades amb el llibre obert.

⁵⁰ Vegeu l'annex d'entrevistes.

PÀG. 1 i 2

- T: Presentació dels personatges, explicació d'una nit normal, es narra com van a caçar i que ho fan habitualment⁵¹.
- D: esbós, amb sanguina. Cabàs o cistell de vímet amb les coses que duen per anar a caçar.

PÀG. 3 i 4

- T: L'àvia explica a la nena que el senyor no pot anar a caçar. Ella s'ha de quedar a casa uns quants dies però no sap quin és el motiu perquè s'hagi anul·lat la caça.
- D: la nena trista, les flors tristes

PÀG. 5 i 6

- T: la nena es cansa d'esperar a casa i caça la millor estrella que troba i li porta perquè s'animi.
- D: fons blau amb l'estrella al cel

PÀG. 7 i 8

- T: el senyor li ensenya la col·lecció de pots
- D: pot amb alguna cosa a dins.

PÀG. 9 i 10

- T: la nena bada mirant els pots a la prestatgeria
- D: la nena mira a través d'un pot

PÀG. 11 i 12

- T: El senyor, encara desanimat. Li explica a la nena el que li passa i li ensenya les llistes.
- D: llistes manuscrites

PÀG. 13 i 14

⁵¹ Es tracta d'un document de treball, amb la finalitat de servir de guia, de manera que no cal que hi aparegui la informació molt detallada.

- T: a la nena se li acut la idea de la recepta i preparen els ingredients amb l'àvia
- D: recepta manuscrita

PÀG. 15 i 16

- T: la nena li porta les magdalenes al senyor, i això li permet recuperar el record
- D: magdalena feta

PÀG. 17 i 18

- T: tornen a anar tots dos junts a caçar cuques de llum
- D: fons de cel ple d'estels

Aquesta primera distribució serveix per poder començar a plantejar els dibuixos. No es pot considerar, però, que sigui ja una maqueta.

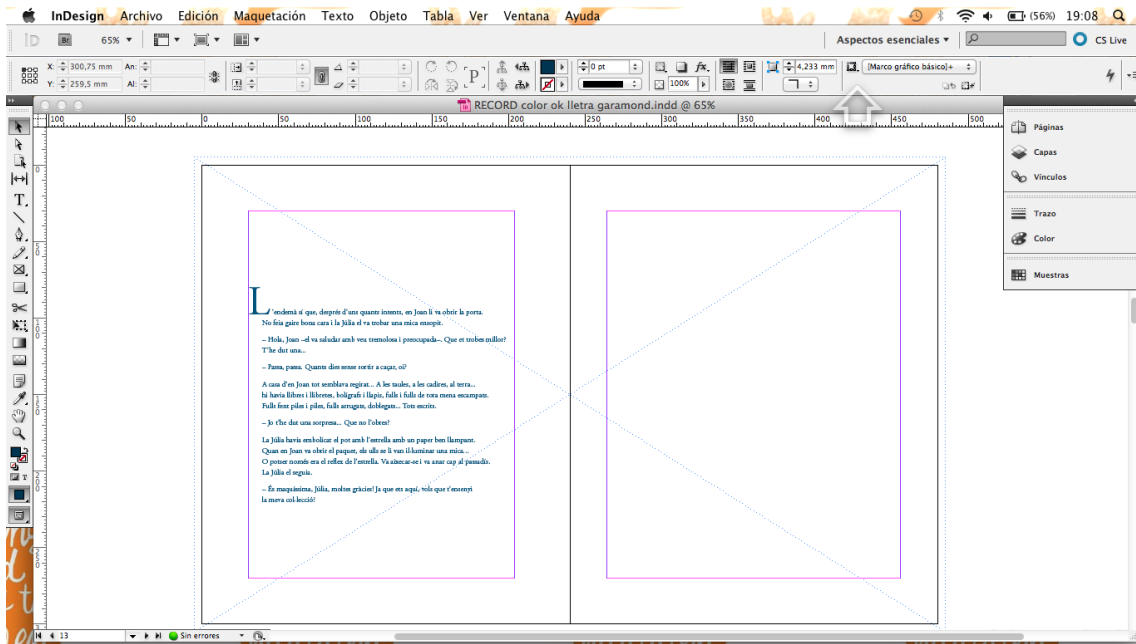
Selecció del programa i primera maqueta

Aquí arriba el moment de prendre una altra decisió: quin programa es farà servir per maquetar el text, incorporar-hi després les il·lustracions i deixar-lo a punt per imprimir-lo o bé publicar-lo en línia.

En primer lloc em vaig decantar pel programa PageMaker, ja que en tenia alguns coneixements previs. Tot i això, Carme Solé em va recomanar el programa Adobe InDesign, que es pot considerar una versió més actual i millorada del que jo havia triat inicialment. Em vaig descarregar una versió de prova disponible a la pàgina web oficial d'Adobe i vaig començar a treballar amb aquest programa⁵².

Cal definir una pàgina amb el format escollit (en el meu cas, treballant amb dobles pàgines encarades) i col·locar-hi el text per fer-hi els ajustos que calgui.

⁵² Gràcies a les indicacions de Carme Solé i als vídeos tutorials del programa m'he familiaritzat amb les funcions bàsiques d'Adobe InDesign.

En aquesta captura de pantalla es pot veure una doble pàgina encarada, amb el text col·locat, però encara sense dibuix.

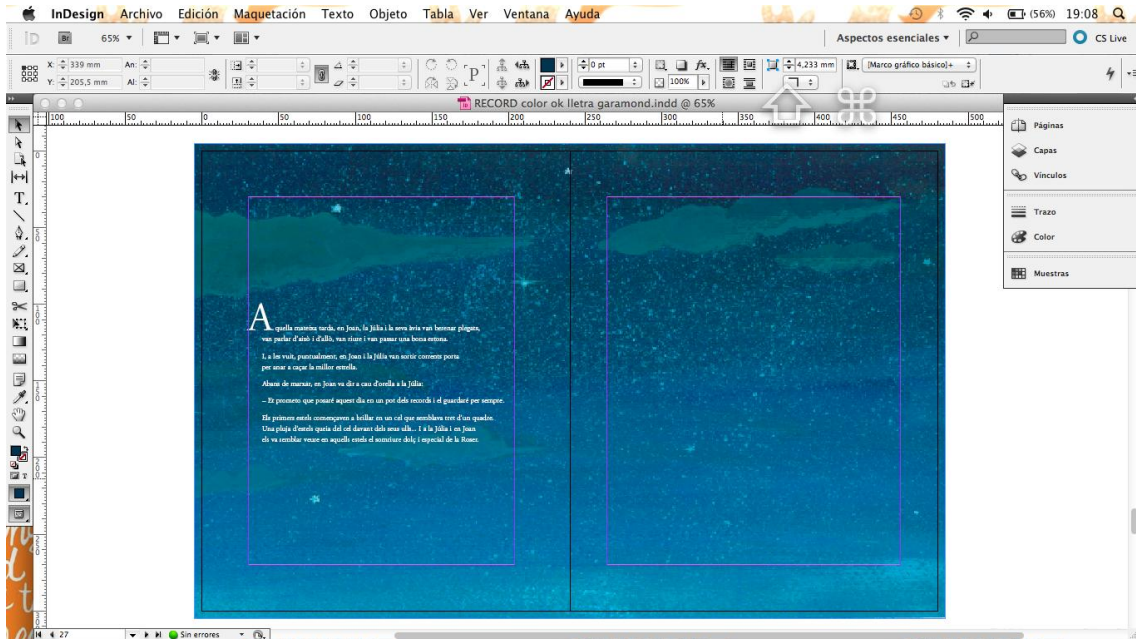
Incorporació de la il·lustració i ajustos del text

Amb les il·lustracions ja definitives, arriba el moment de col·locar-les a la pàgina corresponent juntament amb el text. Carme Solé em va remarcar que la pàgina més rellevant sempre és la dreta, de manera que és un factor que cal tenir present a l'hora de decidir on anirà el text i el dibuix.

També és important que el text i la imatge no se superposin, perquè l'efecte estètic sigui bell i agradable i no hi hagi problemes de lectura. Si, per exemple, una part del text trepitja una part d'il·lustració, pot ser que no es llegeixi bé perquè coincideix amb les línies del dibuix o perquè té un color similar. D'altra banda, el text a sobre del dibuix pot fer malbé l'efecte estètic buscat.

Les imatges s'han d'escanejar a bona resolució per aconseguir un bon resultat tant en impressió en paper com en la visió en pantalla en publicació digital. També es pot obtenir un arxiu digital fotografiant el dibuix. Per això em vaig posar en contacte amb el fotògraf Josep M. Fabregà, que em va donar les indicacions per fer-ho. El resultat pot ser un arxiu de bona qualitat, però

l'escanejat és sempre més fidel a la imatge original, sense haver de patir per ombres o zones brillants inesperades i no volgudes.

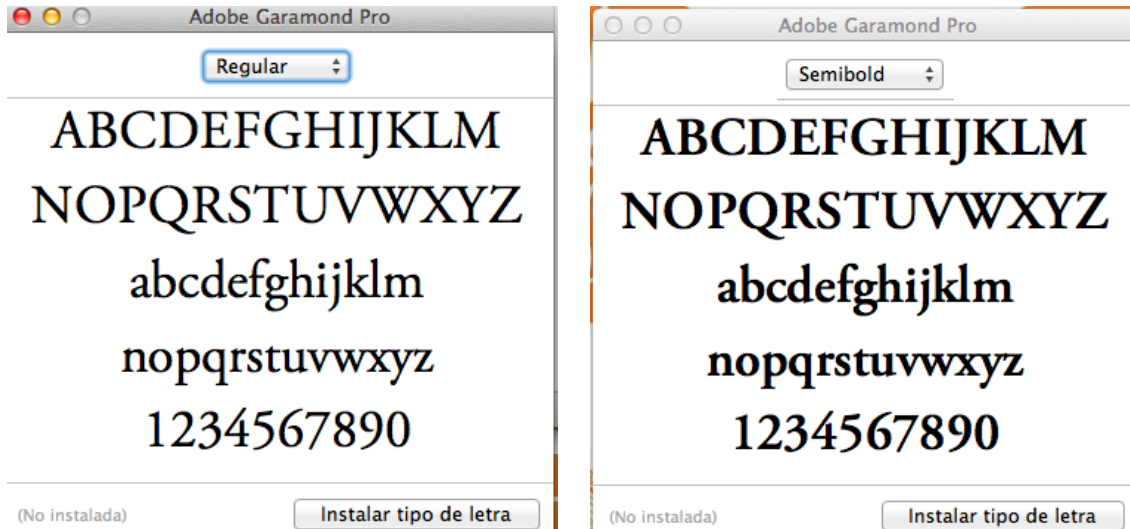

En aquesta captura de pantalla ja hi ha incorporat el dibuix.

En aquesta maqueta definitiva entra en joc un altre element molt important: la font de lletra. Ens aportarà informació sobre el tipus de text i l'estil tant de l'il·lustrador com del narrador. No seria adequat utilitzar els tipus de fonts que se solen fer servir als diaris en un llibre infantil. Per exemple, en un conte fantàstic de princeses se sol utilitzar una lletra més recargolada i no seria adient una lletra de pal sec.

També cal decidir de quin color serà el text. Si tornem a l'exemple anterior, per a un conte de fades seria dient un color de font pastel, sempre que no se superposi sobre un fons que en dificulti la lectura.

En el meu llibre he utilitzat una font Garamond, en cos 14, amb un interliniat de 20 punts.

Mostra de tipografia Garamond en fina i negreta

Pel que fa al color, en les pàgines amb fons molt fosc he optat per una font de color blanc, que dóna contrast. En les altres pàgines he fet servir el color blau, que crec que es pot considerar “el color del llibre”.

El resultat final: publicació en línia i còpia impresa

Per presentar el resultat final del meu treball he triat la publicació en línia en format swf. Es pot publicar directament a partir d'una opció del menú del programa InDesign. Entre les diverses opcions cal triar la que correspon a doble pàgina interactiva i permetre triar passar les pàgines com un llibre virtual. Ho adjunto al treball en un DVD.

També he generat una publicació al lloc web issuu, que permet consultar el llibre il·lustrat en línia. La podeu consultar a l'adreça: http://issuu.com/hel.lenaprat/docs/record_definitiu.

Tot i que les dues opcions presenten algunes diferències, no són gaire rellevants (per exemple, l'efecte visual a l'hora de passar les pàgines).

D'altra banda, en les pàgines següents aporto una impressió domèstica del resultat del llibre il·lustrat.

CONCLUSIONS

Com he exposat en la presentació d'aquest treball, em proposava crear un llibre il·lustrat, partint de zero.

No m'ha estat difícil trobar informació en biblioteques, pàgines web i blocs de professionals relacionats amb aquest món. Si de cas, com que hi havia tant on triar, calia seleccionar. A més, el llibre il·lustrat viu un moment àlgid, amb publicació de molts títols i l'aparició de nous formats i tècniques.

El llibre il·lustrat pot ser un tema molt ampli, que donaria per a diversos treballs de recerca centrats en diversos aspectes tant de la part narrativa com de la il·lustració o també de la unió dels dos components. He vist que calia, doncs, delimitar una mica aquest camp tan ampli. I he optat per centrar la part teòrica en els aspectes més rellevants que m'han permès tenir la informació necessària per abordar la creació del meu llibre.

Tant en el procés de creació del conte com el de la il·lustració i de la plasmació conjunta en la maqueta, he vist que és cert el que afirma Salisbury⁵³, el resultat és només la punta de l'iceberg. Sota l'aigua hi ha tot un llarg treball previ que no és visible però resulta indispensable.

En el cas del conte, vaig partir d'una petita idea inicial que em va dur a redactar diverses possibles línies argumentals. En vaig haver de triar una i descartar les altres. Centrant-me ja en una idea, vaig escriure diverses versions del conte fins que en vaig tenir una que em semblava més o menys definitiva. I encara aleshores vaig acabar fent-hi retocs i ajustos.

En el cas de la il·lustració, i coincidint plenament amb el que em va dir Roger Olmos, la part d'esbossos és decisiva per al que serà el resultat final. Al darrere del dibuix de la protagonista, hi ha tota una tasca prèvia d'esbossos de petits

⁵³ M. SALISBURY, *Ilustración de libros infantiles*. Barcelona. Acanto, 2005

detalls (ulls, cares...). Per dibuixar la nena l'havia de "conèixer" a fons i fer-me-la meva. I després, el que sens dubte és més difícil, aconseguir plasmar aquesta idea en el paper.

Em va cridar l'atenció que a l'hora de documentar-me molts autors parlen de l'anomenat "bloqueig creatiu". És la sensació de tenir al davant un full en blanc i no ser capaç de dibuixar-hi una sola ratlla. Tot i que el bloqueig creatiu, tant escriptors com il·lustradors (i tota mena de creadors), jo m'hi he trobat personalment en la part de creació de les il·lustracions. De fet m'he sentit molt identificada amb aquesta cita de George Elliot⁵⁴ (1819-1880): "El bloqueig creatiu és el cas penós d'una llarga incubació sense cap pollet com a resultat". Crec que la manera de superar-lo és acceptar les pròpies limitacions i tirar endavant sigui com sigui.

Un altre dels aspectes que potser no són visibles però que porten molta feina ha estat la part del contacte amb professionals de diversos àmbits relacionats amb el llibre il·lustrat. Ha implicat seleccionar persones per entrevistar, fer la preparació prèvia per a l'entrevista, aconseguir que trobessin un moment disponible i, és clar, recollir i aplicar la informació que m'han aportat. No puc deixar de dir, però, que totes m'han tractat amb molta amabilitat i bona disposició. Sense els seus consells i orientacions, crec que m'hauria estat molt més difícil tirar endavant el treball i arribar a un resultat satisfactori.

Si he de parlar del resultat final del meu treball de recerca, el meu llibre *Un record dolç i especial*, estic molt satisfeta de tot el que he après i de tot el que he descobert que encara he d'aprendre. De fet, estudiar disseny i il·lustració era la meva intenció i l'elaboració d'aquest treball m'ha permès veure que és un camp que realment m'agrada i que em pot agradar molt més si puc adquirir més coneixements.

Quan en la maqueta final vaig unir el text i els dibuixos, vaig estar molt més satisfeta del que m'esperava. Això no treu que ara hi faria molts canvis, potser

⁵⁴ Citat a G. SAMPEDRO, *Cómo se escribe un cuento. 500 tips para nuevos cuentistas del siglo XXI*. Ed. Berenice. Córdoba, 2008.

variaria de tècnica, planificaria d'una manera diferent algun dels dibuixos... però imagino que això també forma part de l'aprenentatge i del procés creatiu. Torno a coincidir amb Roger Olmos, estem en constant evolució i sempre retocaríem alguna cosa més del que ja havíem donat per acabat, no ens conformem amb un resultat sinó busquem sempre millores i perfeccionaments.

Bibliografia

ANDERSON IMBERT, Enrique. *Teoría y técnica del cuento*. Ariel, Buenos Aires. 1979.

ADELA KOHAN, Silvia. *Cómo narrar una historia. De la imaginación a la escritura: todos los pasos para convertir una idea en una novela o un relato*. Alba. Guías del escritor, Barcelona, 2001.

BOSCH ANDREU, Emma. "Hacia una definición de álbum". Universitat de Barcelona. Document en línea: http://somiari.files.wordpress.com/2011/07/2007_bosch_haciadefinicionalbum_pet.pdf

BROCH, Àlex, (dir) Diccionari de la literatura catalana. Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 2008.

CASTILLO, Montserrat. *Grans il·lustradors catalans del llibre per a infants*. Barcanova, Barcelona, 1997.

CASTILLO, Montserrat. *Lola Anglada o la creació del paradís propi*. Meteora. Barcelona, 2000

COLYER, Martín. *Cómo encargar ilustraciones*. Gustavo Gili. Barcelona, 1994.

GÓMEZ MOLINA, Juan José. *Las lecciones del dibujo*. Cátedra. Gran Canaria, 1995.

GORCHS, Glòria. "Una timba de cartes profusament il·lustrada. Taula rodona sobre l'àlbum il·lustrat". Revista *Faristol*, 75.

GUILUZ i VIDAL, Teresa; JUANMARTÍ i GENERÈS, Eduard. *Llengua catalana i literatura 1r de Batxillerat*. La Galera, Barcelona, 2005.

LERER, Seth. *La magia de los libros infantiles*. Ares y Mares. Chicago, 2008

PÁEZ, Enrique. *Escribir. Manual de técnicas narrativas*. SM. Madrid, 2001

PROPP, Vladimir. *Morfología del cuento*. Editorial Fundamentos. Barcelona, 2000.

RIQUER, A. i MOLAS, J. *Història de la literatura catalana*. Ed. Ariel. Barcelona, 1985.

SALISBURY, Martin. *Ilustración de libros infantiles*. Acanto. Barcelona, 2005.

SAMPERIO, Guillermo. *Cómo se escribe un cuento. 500 tips para nuevos cuentistas del siglo XXI*. Berenice, Córdoba. 2008

SANMIGUEL, David. *Materiales y técnicas. Guía completa*. Parramón, Barcelona 2007.

TAN, Shaun. *El rey pájaro y otros esbozos*. Bárbara Fiore Editora. Jerez de la Frontera, 2011.

Bibliografia web

<http://www.actualitte.com/>.

ActuaLitté - Les univers du livre. Pàgina web en francès

<http://www.illustracio.com/>

Web de l'escola d'il·lustradors La Llotja de Barcelona

http://www.literaturas.com/v010/sec0812/suplemento/Articulodiciembre08_2.html

Article "El álbum ilustrado, un género en alza"

<http://arteenequipo.blogspot.com/2009/04/el-pastel.html>

Tècniques, materials... de dibuix

<http://vpiera.com>

Botiga especialitzada en material de belles arts i dibuix

<http://www.rebeccadautremer.com/>

Pàgina web oficial de la il·lustradora Rébecca Dautremer

<http://rogerolmos.blogspot.com/>

Bloc de l'il·lustrador Roger Olmos

<http://www.ignasiblanch.cat/>

Pàgina web de l'il·lustrador Ignasi Blanch

<http://elgatoazulprusia.blogspot.com/>

Bloc de la il·lustradora Marián Lario

<http://www.juliocortazar.com.ar/>

Pàgina web sobre l'obra del narrador Julio Cortázar

<http://www.edelvives.com/sala-de-prensa/noticias>

Entrevista a l'il·lustrador Benjamin Lecombe

<http://www.ciudadseva.com/textos/teoria/historia/anomimo.html>

Pàgina web de l'escriptor Luis López Nieves

ANNEXOS

UN LLIBRE IL·LUSTRAT: de la primera idea al resultat final

Col·legi Maristes Valldemia

Hel·lena Prat i Esquedo

2n de Batxillerat C

Tutora del treball: Núria Real

Annex 1

ENTREVISTES

Marta Luna

Marta Luna és mestra, editora, pedagoga, formadora de professorat... Ha treballat en el món editorial com a editora de material didàctic i de literatura infantil. A més, és professora de l'Escola d'Espectura de l'Ateneu Barcelonès. Aquest últim vessant de la seva tasca professional va ser el que em va dur a posar-me en contacte amb ella per demanar-li assessorament en qüestions relacionades amb el treball.

Tot seguit transcriu una part de l'entrevista, ja que fer-ho en la totalitat ocuparia moltes pàgines. Vam tenir una xerrada molt llarga i profitosa, a part de repetits contactes posteriors per correu electrònic.

– Un conte per a nens petits ha de tenir una ensenyança?

No necessàriament. El conte és literatura i la seva funció és entretenir. Una de les concepcions falses o només parcials és la idea que un conte per nens ha de ser necessàriament moralitzant. Un conte ben escrit ja és moralitzador de per si. No necessita que al final hi hagin dues frases que donin un sentit moral. La literatura per nens ha de presentar el món com a un bon lloc per viure o un lloc en que encara que hi passin coses estranyes o lletges doni un sentit d'esperança,.. i això ja és moralitzador per si mateix. És més, jo considero que la literatura per nens que és moralitzadora enfocadament potser és la més avorrida.

El que acaba produint el canvi interior al final és el procés identificació del lector amb personatges i situacions i els sentiments que tu experimentes en aquest procés d'identificació.

– **Què ha de tenir per a tu un bon conte?**

Un bon conte ha de tenir una bona història. En els contes per a nens ha de passar alguna cosa i els nens ho esperen. En els contes per a nens petits hi ha d'haver el que anomenem conflicte. Un conte presenta una situació estable trencada per alguna cosa que no encaixa amb aquesta normalitat (conflicte) i s'ha de resoldre aquesta situació anormal per tornar a una situació estable un altre cop.

A partir d'aquí, un bon conte per a nens ha d'estar ben escrit. Ha de ser clar, apart del vocabulari, la sintaxi és molt important (verbs, frases,.. molt clars, frases directes,...) ajudarà a que un conte sigui fàcil o difícil de llegir. Un conte per a nens ha de ser molt sensorial, els nens no coneixen les paraules abstractes i els hi costen molt d'entendre i imaginar, ha de ser molt visual i concret.

– **Tu trobes que el secret del conte és que el lector se senti identificat amb el personatge?**

Naturalment. S'han de poder emmirallar en el personatges i sentir a través d'ells els sentiments i emocions. Els lectors han d'empatitzar amb els personatges. Per això s'usen molt els contes com a eina a les escoles per aprendre sentiments.

– **Com començaries a escriure un conte? Quins passos faries?**

Per a mi el conte ideal ha s'ha de començar amb la idea clara del que vols parlar. Per aconseguir parlar d'aquest tema, tu t'has d'inventar una història, vehicular-ho. I per últim, tenir clar quins seran els protagonistes.

També has de tenir en compte que totes les històries tres parts principals, una situació estable, que és trencada per un conflicte que s'ha de resoldre i un final. En el moment que tens tot això pensat, comença la part més tècnica. Has de tenir una idea clara, saber de quina manera vols dir-ho. Has de tenir molt en compte l'edat del destinatari, i normalment, la llargada del relat anirà en relació de l'edat del destinatari. Però el que sobretot has de tenir en compte és la sintaxi, la bàsica, subjecte + verb + predicat. També el vocabulari, no cal que

sempre parlis com ho farien ells, però permet que, si no és una paraula molt usada per ells, la puguin entendre per context. No es tracta que ho descrivim, ja que ho farà pesat. I, també és important controlar molt l'equilibri entre narració i diàleg. Nosaltres, quan escrivim, tendim a fer-ho com si expliquéssim alguna cosa, per tan, la narració és molt llarga i els personatges hi intervenen molt poc i en canvi, el més interessant és que sentim directament els personatges.

Aquesta podríem dir que és la diferència entre el conte clàssic i el conte modern. El conte clàssic, en ser de tradició oral, està molt explicat i de vegades els personatges diuen alguna cosa. En ser un text que prové de l'oralitat són molt retòrics i narrats. El conte modern, en no provenir de l'oralitat, en ser algú que s'ha posat a escriure'l, aborda tècniques molt més literàries. Per exemple, en comptes de presentar els personatges, faré que parlin i es presentin ells mateixos. Una cosa que no et pots trobar en un conte és una casualitat que apareix de cop i volta perquè l'escriptor no sap com resoldre la història i s'inventa alguna cosa.

– **Trobes que totes les històries han de tenir un enemic?**

Als nens els agrada que hi hagi conflicte i, normalment si hi ha conflicte trobes un protagonista i un antagonista que no necessàriament ha de ser un enemic. Quan hi ha un conflicte vol dir que algú t'està torçant el camí que volies seguir i aquest que ho fa és l'antagonista. La història o novel·la d'aventures és filla de l'èpica, on hi ha un protagonista o antagonista. I això mateix passa amb la novel·la d'aventures, on dos personatges volen el mateix i lluiten per aquesta cosa. I normalment en aquestes històries el protagonista sol tenir uns ajudants, algú que l'ajudarà durant la història i aquests poden ser ajudants que ajudin amb la força, amb la intel·ligència, amb la màgia...

Una història que reflecteix clarament aquest esquema són les novel·les de Harry Potter, on en Harry és el protagonista, i te com a ajudants en Ron i l'Hermione i el seu principal antagonista és en Voldemort, que també té els seus ajudants. Això és fixar-se l'estructura interna d'un conte.

Roger Olmos

Roger Olmos és il·lustrador. Té força obres publicades i ha fet diverses exposicions individuals i col·lectives, tant en l'àmbit nacional com a l'estranger.

Ha rebut diversos premis a la seva obra com a il·lustrador.

Vaig posar-me en contacte amb ell arran d'una xerrada a la Biblioteca Ernest Lluch, de Vilassar de Mar. Tot seguit transcric l'entrevista que li vaig fer posteriorment.

- On has estudiat?

A la Llotja, vaig estudiar l'equivalent a F.P. Tot i això, en la il·lustració és bàsic no parar de formar-se. Porto molt temps treballant en aquest món, i mai he parat de formar-me i aprendre, el dia que ho deixi de fer, ja no tindrè res nou que aportar.

- Quina metodologia de treball tens?

Els imprescindibles són el llapis Staedler i un full de paper, per fer els esbossos.

A partir d'un text que em donen, has d'extreure uns personatges, uns entorns, s'ha de fet un petit *storyboard*, és a dir, agafar i escollir els fragments de text que poden oferir una imatge més divertida o més interessant, separar-les per el número de pàgines que tindrà el llibre i començar a crear.

Es comença sempre amb un llapis i un full. Un cop ja tens uns personatges definits, que t'agraden, amb unes característiques concretes, un aspecte, ja has creat uns entorns concrets, passes a la teva tècnica.

Cada tècnica té els seus trucs i la seva manera de funcionar, o la manera que tu li dones.

Jo em moc molt bé amb l'oli, perquè em dona uns colors molt interessants, perquè triga bastant a assecar-se, cosa que em deixa un marge per fer correccions bastant ampli, perquè em dona uns efectes que altres tècniques no em donen, i no m'arruga al paper, ja que no va amb aigua.

- **Utilitzes taules de llum? Per a què et serveixen?**

Jo no n'utilitzo. Serveixen per calcar. De vegades, a l'hora que estàs fent un esbós, com que no estàs fent el definitiu, perds la por i tens "soltura" en el traç. Pot ser, que aquest esbós, trobes que és perfecte per el que vols dibuixar, però en el moment de passar-la a la làmina definitiva no et surt igual. La taula de llum et permet calcar aquest esbós a la làmina definitiva. Però trobo que perds la força del traç, perd força.

- **Són importants els esbossos?**

És important qualsevol estudi de qualsevol animal, persona, objecte que vulguis fer aparèixer en el llibre. Tu has de crear un personatge, però, potser a la tercera vegada que la dibuixes te'n adones de que no t'acaba d'agradar i que et condiciona tota la resta de personatges o dibuixos. Els esbossos i l'estudi previ serveixen per això, per tenir clar que aquell personatge que estàs dibuixant és el definitiu, el que t'agrada. I no perquè hagis de repetir un dibuix molts cops perquè no t'agrada el personatge.

A mi els esbossos se'm fan pesats, a part no tinc temps per fer-los. A mi m'agradaria tenir dues setmanes mínim per fer un estudi previ del que dibuixaré.

Jo m'imagino el llibre obert, i hi dibuixo que hi vull posar cada dues pàgines. Allà m'hi faig un esbós molt esquemàtic, i a partir d'allà començo a crear.

Mai faig esbossos que semblin definitius, trobo que és una pèrdua de temps. Tot i això, de vegades, els editors volen veure els esbossos previs, i tu no els hi pots presentar aquells esbossos tan esquemàtics que t'has creat, per què no entendran res, agafo l'original i dibuixo el definitiu a llapis, l'escanejo i els hi envio. Normalment diuen ok, o fes algun petit canvi, i a partir d'allà tu ja tens la guia per fer les il·lustracions.

- **He vist que fas retocs a ordinador amb les teves il·lustracions. Em podries explicar una mica els retocs amb l'ordinador?**

Jo pinto a l'oli, i a mi m'agrada molt que el definitiu es vegi el més plàstic possible, el més fet a mà possible. No m'agrada que quedi artificialment. Jo l'ordinador l'utilitzo bàsicament per calibrar colors, per donar contrastos... Perquè de vegades, del paper teu a la impremta, es perden coses. Normalment els colors ocres i carbasses, a l'hora d'imprimir-los i passar-los a paper queden verdosos. Llavors jo, contant que ja se per on fallen aquestes coses, per prevenir-ho, canvio el contrast, la brillantor, ...

A part, de vegades afegeixo textures a les il·lustracions.

En aquells llocs on la il·lustració té detalls molt petits, impossibles o molt complicats de fer amb pinzell o llapis, com seria la nineta de l'ull, l'ordinador permet ampliar la nineta de l'ull a tota la pantalla, llavors, puc accedir a afegir-hi brillantor, el llagrimall, retocar imperfeccions molt concretes, retallar i desplaçar els personatges o objectes quan no ens hi cap el text o està en un lloc no adequat.

El programa que utilitzo és el Photoshop.

- **Tens dies en que trobes que no tens gens d'inspiració?**

Si, però tot i això no, en aquest moment no mels puc permetre. Les il·lustracions reflecteixen molt el teu estat d'ànim, per fer-les, hi poses part de la teva ànima, els teus sentiments. Pot ser que t'hagi passat una gran desgràcia però que hagi de pintar un dibuix que representi "la alegria de la huerta". Quan tinc un mal dia, agafo els gossos, llapis i bloc d'esbossos i me'n vaig al camp a "despejar-me".

És molt important que, com a futura il·lustradora, has d'observar moltes coses. Els il·lustradors i la gent que treballa en coses creatives, ja de per si, tenen una manera de pensar i observar diferent. Tu no t'has de quedar amb les coses bàsiques, has de mirar i observar més endins, quedar-te amb els detalls, per molt que semblin insignificants. Tot això, totes aquestes vivències i experiències personals, que se't queden gravades i que fins hi tot algunes les dibuixes, són les que et donen personalitat com a il·lustrador a l'hora de

dibuixar. La il·lustració com a definició seria dibuix que ajuda a la comprensió d'un text. Es tracta d'aportar, de donar el teu punt de vista, insinuar, transmetre sentiments, algunes coses.

És molt important que siguis observador, que no em quedis amb allò bàsic.

En un dibuix, qualsevol petit detall que a la vida real passem per alt perquè és totalment obvi, un cop il·lustrat té molta rellevància. La gent es fixarà en aquests detalls a l'hora de veure les il·lustracions.

- **Tu vas a tot arreu amb un bloc de dibuix o esbossos?**

No ho acostumo a fer, perquè no duc bossa i em molesta. Però quan duc alguna bossa intento portar una llibreta i un bolígraf a sobre sempre.

És important perquè ens treu vicis. El bloc i el llapis ens serveixen per no dibuixar sempre tòpics. Tots tenim una sèrie de vicis repetitius a l'hora de dibuixar, de clixés, que són els que sempre ens venen al cap. Aquests esbossos ens amplien el catàleg, una base de dades més àmplia, ens donen uns escenaris possibles,

Ens ajuden a observar, i el fet de prendre aquests apunts farà que, una tipus d'arquitectura que mai t'hagués vingut al cap, un paisatge estrany o poc comú, el puguis dibuixar perquè en tens l'estructura bàsica.

- **Creus que tothom pot aprendre a dibuixar?**

Tothom pot aprendre unes normes, lleis, conceptes concrets de composició, equilibri, proporció... Però, incondicionalment és vocacional. Hi haurà gent que se li dóna més bé la música, que li agrada més llegir, els números, ... i hi ha gent que se li dóna bé dibuixar.

- **Com acostumes a treballar tu. Conjuntament amb un escriptor o fas tan el relat com les il·lustracions?**

Hi han il·lustradors que es creen les seves pròpies històries. Jo, de moment, no ho he fet. Per falta de temps sobretot, perquè, jo tinc una història, però perdo temps per un projecte no remunerat que no se si me'l publicaran. Alguna vegada he començat una història meua, però entremig m'ha sortit alguna feina que em pagaven, i després de dos o tres mesos d'estar fent aquesta feina,

quan em torno a posar amb la meua història, me'n adono de que no m'agrada, perquè estem en constant evolució.

Però, tot i això, espero algun dia pugui fer-ho. Jo treballo amb un autor que em passa un text.

- **Tries tu la fragmentació del llibre per decidir què dibuixaràs?**

Normalment, em donen les pàgines que ha de tenir un àlbum il·lustrat i jo ho haig de dividir en tants dibuixos. Vas separant el text de manera de que tingui un sentit.

De vegades, si m'han passat una història separada i m'ha semblat que el tros interessant per il·lustrar estava separat, parlo amb l'editor i reestructuren la separació.

- **Quina edat prefereixes il·lustrar i quina temàtica?**

Per el meu caràcter i personalitat m'agraden històries amb molta bogeria i humor i que donin lloc a molta fantasia i surrealisme.

LA franja d'edat no és el més important per a mi. Si que, a l'hora de passar-me un text em diuen a quin lector va destinat. Però jo a l'hora de fer les il·lustracions no ho tinc molt en compte. De fet, hi ha gent gran que compra els meus llibres quan van dedicats teòricament a una franja d'edat completament diferent.

La meua edat preferida va depenent segons els treballs que faig, per no quedar-me estancat. De fet, el que he intentat durant tota la meua carrera és desenvolupar diversos estils, d'aquesta manera, també tinc més possibilitats de feina.

- **Quins consells donaries a un il·lustrador?**

Doncs, tots els que t'he dit abans i que no paris mai d'investigar. Observa, no paris mai, no et quedis mai amb la primera cosa que trobis, no et conformis.

Carme Solé i Solé

Carme Solé i Solé té formació en Belles Arts i fa anys que treballa en el món de l'edició per a joves i infants. Actualment dirigeix l'equip de disseny i il·lustració del departament de publicacions infantils d'Enciclopèdia Catalana.

Després d'una xerrada en què em va orientar sobre els processos de maquetació d'un llibre, li vaig fer algunes preguntes que reproduïxo tot seguit.

- En què consisteix la teva feina?

Després de l'autoria del text, aquest va a parar en mans del dissenyador, que és el qui pensa quines il·lustracions s'ha d'acompanyar, quin disseny li dones. El primer que cal pensar és quin aspecte tindrà (tipografia, colors, ...) i buscar quin il·lustrador hi pot quedar millor. Quan tens aquests dos aspectes clars passes al disseny gràfic a la maquetació del llibre. Jo, faig el disseny i li passo al maquetista, o de vegades disseny i maquetació.

Es tracta de muntar text i encarregar els dibuixos, incorporar-los al text, l'editor revisa la feina i ja s'envia a impremta.

Una cosa que ha canviat molt és la part de la il·lustració. Abans, els il·lustradors et duïen els originals en paper, ara, en canvi, t'envien en format digital. Cosa que facilita molt la feina a tots.

Els passos habituals són disseny, encàrrec de les il·lustracions, maquetació i impremta. Tot i això, de vegades no cal un disseny previ per fer l'encàrrec de les il·lustracions, com passa de vegades amb aquells dibuixos d'estructura clàssica (text a la part esquerra i dibuix a la pàgina dreta).

- Com muntas una maqueta?

En principi la partició de planes ve donada per l'autor, tot i que el número de planes ve donat per impremta, pels plec de les pàgines. Tot i que de vegades hi han excepcions i fas algun canvi per què, per exemple, l'il·lustrador ho demana.

La tipografia depèn de l'aire que li vulguis donar al conte (més o menys clàssic) i el tipus de text. Però també s'hi té en compte les modes, per exemple ara

estan de moda les lletres de pal sec. Has de vigilar, per això, de no fer les línies molt llargues, que són difícils de llegir.

La maquetació és com un trencaclosques, han d'encaixar tots.

- **T'han dit alguna vegada que hakis dut una maqueta i t'hagin dit que no els agrada?**

Si, alguna vegada. Però, com que jo treballo normalment amb la mateixa editorial ja sé com els agraden les coses. Jo, sempre que lliuro un treball acostumo a estar molt convençuda del que he fet, i això va molt bé.

Una vegada, amb un diccionari de cosmètics, que és una cosa que no duc gens per la mà, em va costar molt. Per què era un estil que em costava molt.

Una de les coses que esta molt bé fer és dur dues versions, un PLA B. Per què a la gent li agrada triar, normalment funciona millor donar una mica més d'opció. Encara que no sigui feta, si no que ho expliquis. Sempre és una alternativa que va bé.

- **El text acostuma a anar sempre al mateix lloc?**

Sempre mana la pàgina dreta, i tu decideixes on vols que vagi el dibuix i el text. Normalment, els llibres que tenen dibuixos, tenen el text a la pàgina esquerra.

A mes, cal pensar que tot té un ordre de lectura visualment.

- **Com tries els il·lustradors?**

En principi acostumes a triar aquelles persones que funcionen bé.

Cal mirar el registre del il·lustrador, també compta molt si són complidors o no, si compleixen amb els terminis, tot i que no és un criteri del tot artístic. I per últim, cada vegada més, es busca coses noves, autors no molt vistos, perquè cada vegada hi ha més llibres al mercat. Ara, últimament intento buscar gent que per exemple no hagi treballat en el mateix circuit, que vingui del còmic per exemple.

Cada vegada més, a l'hora de maquetar llibres has de fer coses per fer-te veure. Has de buscar un "ganxo" per vendre perquè el mercat és molt ampli. Cada vegada hi ha més llibres amb solapes, imants... Però aquests acostumen

a ser comprats de l'estranger, perquè has de fer una feina prèvia que moltes vegades no val la pena.

Annex 2

MOSTRA D'ÀLBUMS IL·LUSTRATS

En aquest annex presento un recull d'alguns dels àlbums il·lustrats que més m'agraden. Són llibres que m'han regalat al llarg dels anys, la majoria fa ja alguns anys. Tenen estils i formats variats. I les històries que expliquen són també de temes ben diferents.

Aquests llibres han estat en bona part el que m'ha portat a voler fer un treball de recerca sobre aquest tema. Encara que evidentment em falten moltes coses per aprendre.

Per a cada un dels llibres presento una fitxa tècnica, un resum de l'argument i un petit comentari personal. A més, hi incloc algunes il·lustracions. He pogut extreure aquestes il·lustracions de les pàgines web de les editorials, dels il·lustradors o, majoritàriament, de blocs de lectura. Aquesta mena de pàgines amb recomanacions comentades són molt interessants per descobrir i compartir.

La història del petit Babaji, un nen més astut que els tigres

Títol: La història del petit Babaji	
Autora: Helen Bannerman	
Il·lustrador: Fred Marcellino	
Editorial: Joventut	
Any d'edició: 1998	
Nombre de pàgines: 32	
Format: 17 x 17 cm	

Resum

El petit Babaji té roba nova i decideix anar a fer un tomb per la jungla. Allà es trobarà amb quatre tigres que l'aniran deixant despullat a canvi de no menjar-se'l. Com s'ho farà per recuperar la roba? En Babaji trobarà la manera de sortir-se'n.

L'autora va escriure aquesta història l'any 1899, com a regal per a les seves filles quan vivien a l'Índia.

Comentari

Aquest llibre m'agrada per la senzillesa i la netedat dels dibuixos. Els dibuixos semblen fets amb aquarel·la i això els dona una sensació encara més remarcada d'aquesta netedat de traç. A part, trobo que la història que té una funció moralitzant clara i entenedora per a tothom.

**La història del petit Babaji,
un nen més astut que els tigres**

Imatges extretes de la pàgina web de l'editorial www.editorialjuventud.es

El rey pájaro, un tesoro amb esbossos i reflexions de Shaun Tan

Títol: El rey pájaro y otros esbozos	
Autor: Shaun Tan	
Il·lustrador: Shaun Tan	
Editorial: Barbara Fiore	
Any d'edició: 2011	
Nombre de pàgines: 128	
Format: 21 x 15 cm	

Resum

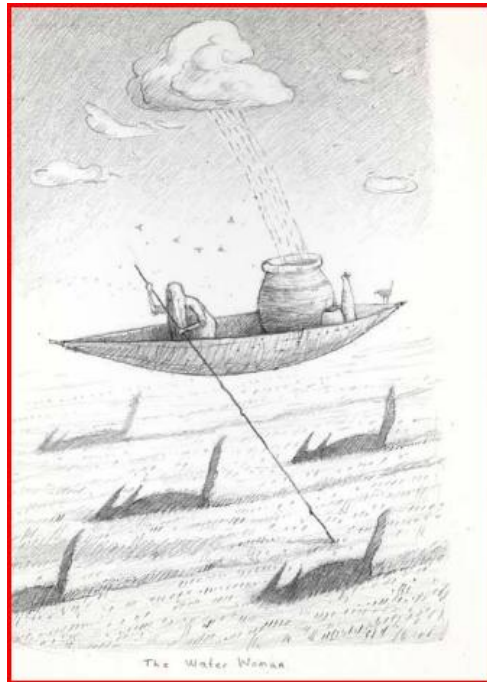
No es tracta d'un àlbum il·lustrat, sinó d'un recull d'esbossos de Shaun Tan, el que ell anomena "històries no explicades", ja que s'han quedat en els quaderns d'esbossos. Els esbossos es presenten agrupats en temàtiques i van precedits d'una introducció on l'il·lustrador parla del seu procés creatiu.

Comentari

Shaun Tan explica que les imatges no es conceben i després es dibuixen, sinó que es conceben a mesura que es dibuixen.

El que em crida més l'atenció d'aquest recull d'esbossos és la diversitat, hi ha dibuixos en blanc i negre, en color, amb tècniques variades, simples esbossos a llapis... però tots són fantàstics, imaginatius i amb molt estil i caràcter propi.

El rey pájaro, un tesoro amb esbossos
i reflexions de Shaun Tan

Imatges extretes de la pàgina web de l'editorial: www.barbara-fiore.com

Enamorados, una història dolça i innocent

Títol: Enamorados	
Autor: Rébecca Dautremer	
Il·lustrador: Rébecca Dautremer	
Editorial: Kókinos	
Any d'edició: 2003	
Nombre de pàgines: 32	
Format: 28,5 x 27,3 cm	

Resum

La Salomé no entén perquè hi ha un company de l'escola que sempre la molesta. La seva mare li diu que probablement ho fa perquè n'està enamorat. Aleshores, la nena vol saber què és això d'estar enamorat. I els seus amics, li donen tota mena d'explicacions...

Comentari

La manera com està narrada la història i els dibuixos que l'acompanyen es complementen d'una manera perfecta, perquè les dues parts donen molta expressivitat al text. Els dibuixos d'aquest llibre em sorprenen i em criden molt l'atenció, perquè estan agafats d'una manera especial i no convencional, li dóna un toc d'originalitat que atrau a l'hora de fullejar el llibre.

**Enamorados,
una història dolça i innocent**

Imatges extretes de les blocs de lectura: <http://bitacorademislecturas.blogspot.com>,
<http://ydiyolalibelula.blogspot.com>, <http://www.tecnicolor.es>

Alícia, un clàssic vist amb els ulls de Rébecca Dautremer

Títol: Alícia	
Autor: Lewis Carroll	
Il·lustrador: Rébecca Dautremer	
Editorial: Edelvives	
Any d'edició: 2010	
Nombre de pàgines: 40	
Format: 28x34'5 cm	

Resum

Una nova versió il·lustrada del clàssic de Lewis Carroll, que descriu les peripècies que viu Alícia quan cau per un forat empaitant un conill i va parar al País de les Meravelles.

Comentari

En aquest llibre ja hi predomina molt més el text, però les il·lustracions es combinen en diverses tipologies: n'hi ha algunes amb dibuixos a doble pàgina, altres que són detalls d'una de sola i que estan pintats com a esbossos a llapis, i d'altres que ocupen una plana. Totes les il·lustracions d'aquest àlbum il·lustrat són molt detallistes i concretes, tret molt característic de la Rébecca Dautremer.

Una de les coses per les que m'agrada aquest llibre és que, a l'hora de dibuixar, no cau en els tòpics que s'han creat d'Alícia al país de les meravelles, sinó que crea uns personatges totalment diferents als de Walt Disney.

***Alicia*, un clàssic vist amb els ulls
de Rébecca Dautremer**

Imatges extretes del bloc de lectura: <http://bibliotequar.blogspot.com>

Els amants papallona, **imatges plenes de poesia**

Títol: <i>Els amants papallona</i>	
Autor: Patrice Lacombe	
Il·lustrador: Patrice Lacombe	
Editorial: Baula	
Any d'edició: 2010	
Nombre de pàgines: 32	
Format: 270x390 mm	

Resum

Adaptació d'una llegenda tradicional japonesa feta pel mateix il·lustrador. Explica la història desgraciada de l'amor entre la Naoko i en Kamo, en una societat on les filles estan sotmeses al poder i les decisions del pare. La Naoko s'hi rebel·la, marxa de casa i es disfressa com un home per poder estudiar. Així és com coneix en Kamo, el seu amor, que acabarà descobrint el secret de la noia. El noi morirà de pena quan el pare de la Naoko li digui que la seva filla s'ha casat amb un altre home. Desesperada, la Naoko corre a la tomba del seu estimat, sota una tempesta terrible, cau a dins de la tomba... i en surten dues papallones precioses.

Comentari

Aquest conte està escrit i il·lustrat per Benjamin Lacombe. Trobo que és molt detallista i elaborat, que les imatges i els dibuixos combinen. El que més m'agrada és les faccions dels personatges, dolces i suaus i els estampats de la roba, que semblen treballats curosament. Hi ha força semblança entre les il·lustracions de l'autor amb les de Rébecca Dautremer.

Els amants papallona,
imatges plenes de poesia

Imatges extretes dels blocs de lectura: <http://www.letrasyescenas.com> i <http://lectorvampiro.blogspot.com>

Babaiaga, una ogressa de conte

Títol: Babaiaga	
Autor: Thai Marc Le-Thanh	
Il·lustrador: Rébecca Dautremer	
Editorial: Baula	
Any d'edició: 2004	
Nombre de pàgines: 40	
Format: 25 x 27,5 cm	

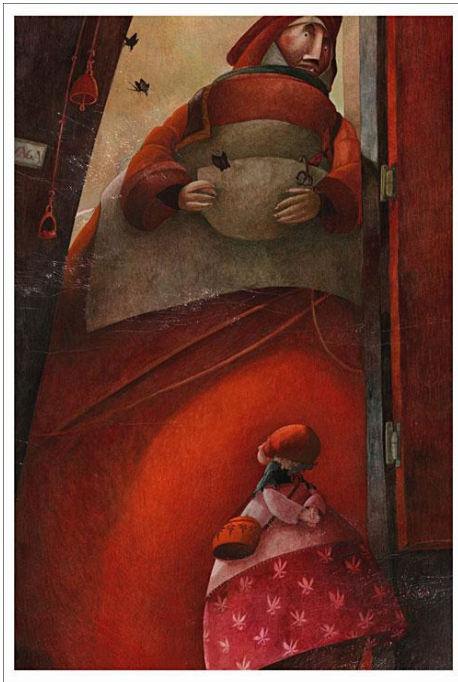
Resum

La Babaiaga és una ogressa molt malvada, que es deleix per menjar carn de nens grassonets i ben tovets amb l'única dent que li queda. En canvi, l'Engruneta és una nena dolça i encantadora, que té la mala sort de viure amb una Madrastra que no la suporta i que, a més, és la germana de la Babaiaga. Quan envien la pobra Engruneta a casa de la Babaiaga, té la sort de trobar-se amb un gripau que li dona molts bons consells per sobreviure a casa de l'ogressa. Valenta i decidida, l'Engruneta lluita per fugir de la Babaiaga, que ja està decidida a menjar-se-la i aconsegueix tornar a casa del pare, que en sentir el que li explica la seva estimada filleta decideix fer fora la Madrastra.

Comentari

El que m'agrada molt de Babaiaga és que la història sembla una de les típiques que s'expliquen a nens petits però que mai havia sentit abans. A part, els dibuixos estan plens de detalls realistes, que semblen insignificants però que donen molt realisme a la història. L'ambient en què Rébecca dibuixa la història m'agrada molt, així com les tonalitats de colors que fa servir.

**Babaiaga,
una ogressa de conte**

Imatges extretes del bloc de lectura <http://asombrosabibliotecailustrada.blogspot.com>

El peix irisat, un conte infantil amb escates lluents

Títol: <i>El peix irisat</i>	
Autor: Marcus Pfister	
Il·lustrador: Marcus Pfister	
Editorial: Beascoa	
Any d'edició: 2001	
Nombre de pàgines: 32	
Format:	

Se'n pot veure una versió en format digital a l'enllaç següent:
<http://en.calameo.com/read/000291574d8db09b8c3c9>

Resum

El peix irisat és el més bonic de tots perquè té unes escates molt lluents. Però és molt presumit i no vol donar cap escata als altres peixos, que no en tenen... Finalment, gràcies al consell del pop, entén que val la pena de compartir les escates. Val més tenir una sola escata i tenir una colla d'amics.

També hi ha altres contes amb el mateix protagonista i se n'han fet jocs de cartes, peluixos...

Comentari

El peix irisat era un dels meus llibres preferits de quan era petita. La història és bonica i té una ensenyança darrere. El que em cridava molt la atenció eren les brillantors d'algunes de les escates del peix. Trobo que el final és un bonic acabament de conte. Els tons i les clarianes amb què juga a l'hora de dibuixar el fons marí fan que la il·lustració sigui més completa.

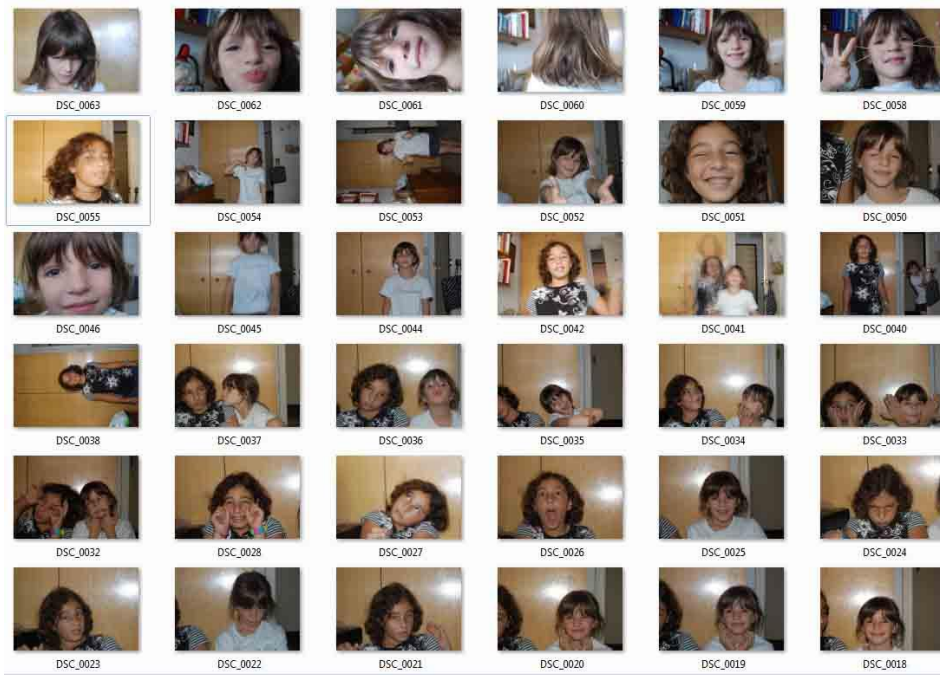

Imatges extretes de la pàgina web <http://www.aporcompras.com> i www.sol-e.com

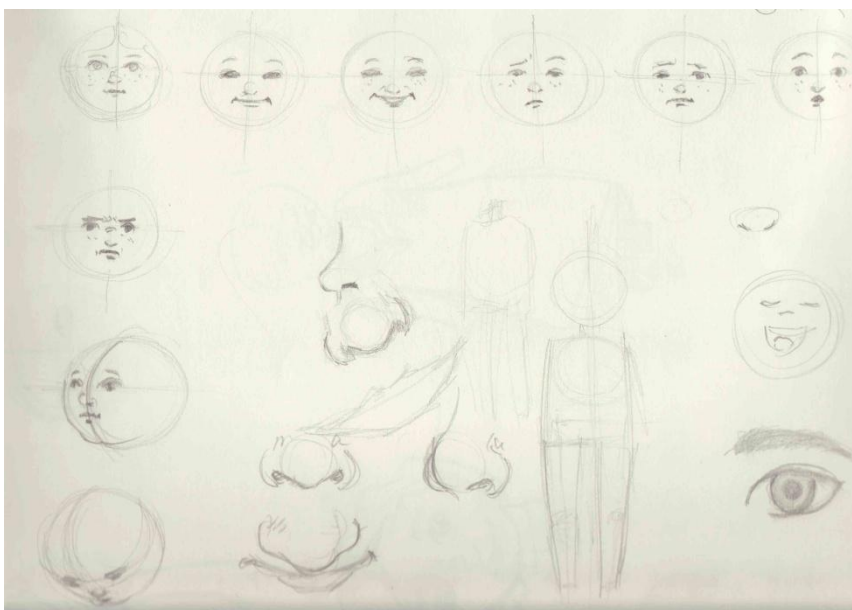
Annex 3

TREBALL D'EXPRESSIONS FACIALS

Tot seguit podeu veure les fotografies que vaig fer a nenes de l'edat de la protagonista com a pas previ a l'elaboració del dibuix. Aquestes fotografies em van ser molt útils a l'hora de treballar les expressions facials de la nena.

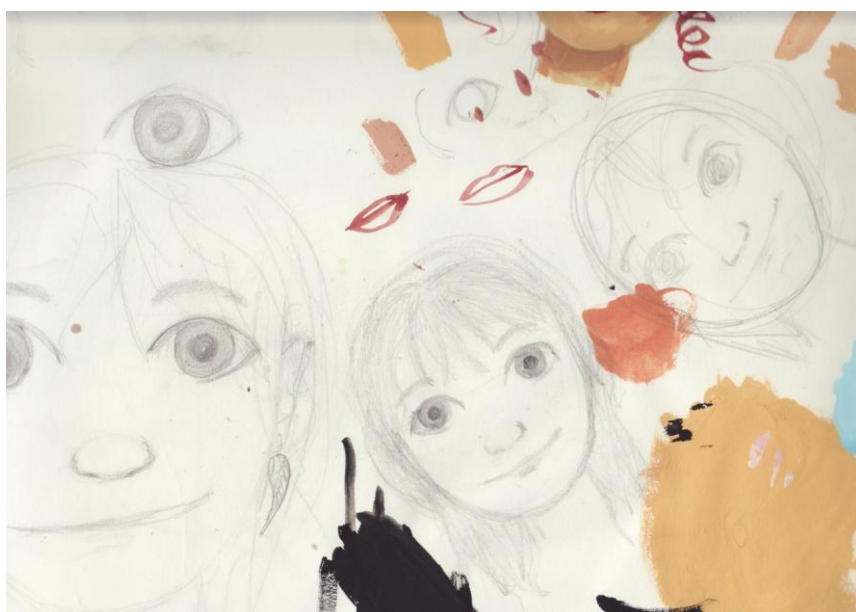
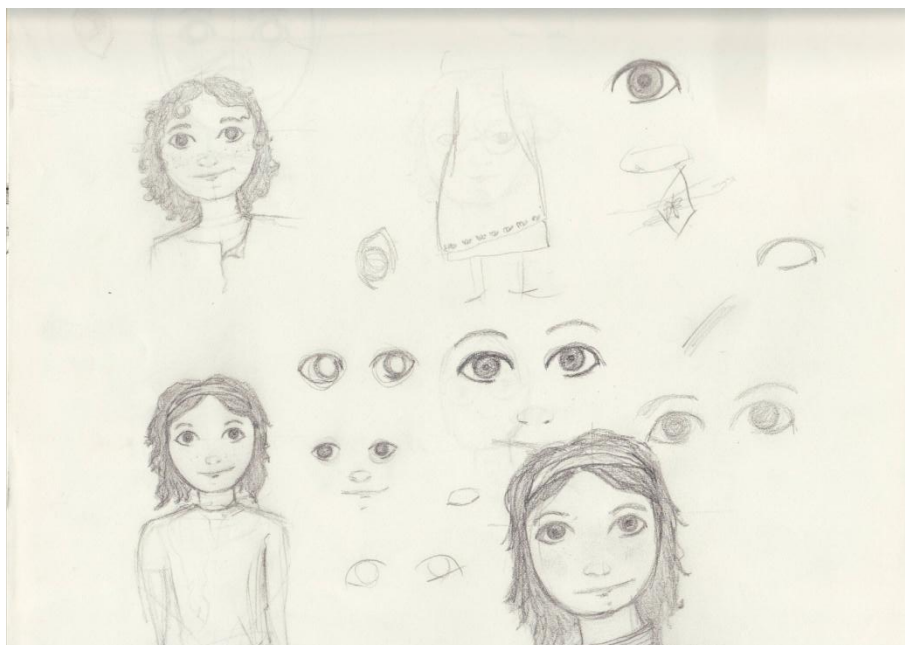
A partir de les imatges vaig començar a fer esbossos a llapis, com els que presento tot seguit.

Annex 4

ESBOSSOS

Al llarg del procés d'il·lustració es generen molts esbossos, alguns dels quals estan molt propers al resultat final i d'altres que són més aviat proves o opcions que finalment queden descartades. A continuació en presento alguns:

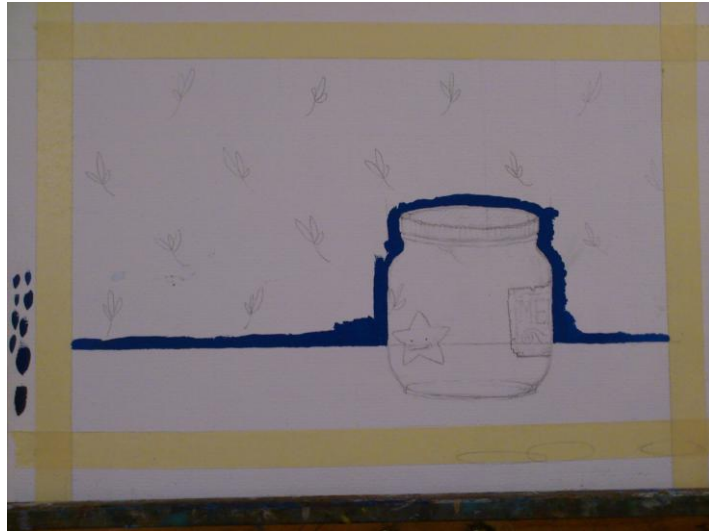
En les imatges següents es pot veure la preparació del material i els passos per pintar. Per començar, el paper col·locat al cavallet, sobre una fusta:

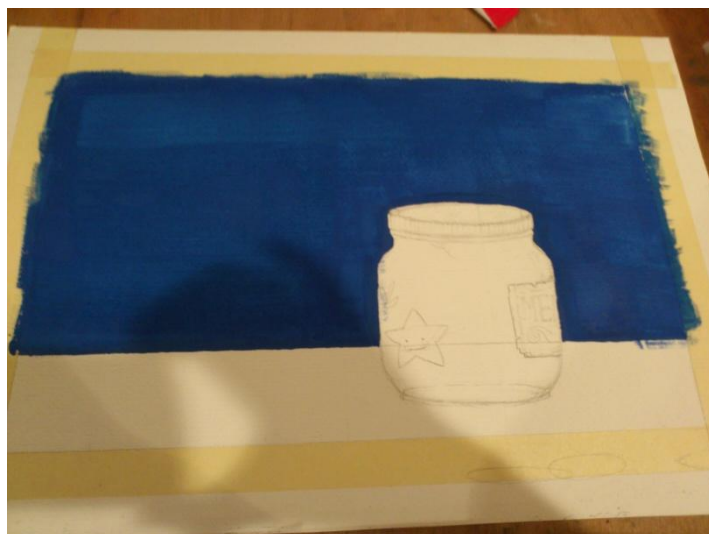
Tot seguit, l'espai de dibuix delimitat amb cinta adhesiva de pintor, per aconseguir que els marges quedin nets:

Dibuix fet a llapis, començant a pintar. Per facilitar la feina i evitar equivocacions, es pinta primer amb pinzell prim la zona on limitaran dos colors diferents:

El resultat parcial és aquest:

Annex 5

DIBUIXOS DE NENS I NENES DE 3r DE PRIMÀRIA

En aquest annex presento alguns dels dibuixos que van fer els nens i les nenes de la classe de tercer de primària de la tutora Pilar Font, de l'escola Maristes Valldemia⁵⁵.

Després d'una lectura de la narració i sense veure'n cap dels dibuixos, la tutora els va proposar que fessin un dibuix lliure sobre el que els havia suggerit el conte.

A part de la il·lusió que em va fer rebre aquests dibuixos, em van servir per adonar-me que havien captat la gran importància que té l'escena de la cacera de cuques de llum i el cel de nit, com jo havia reflectit també en el meu treball d'il·lustració.

⁵⁵ No faig constar el nom del nen o la nena que han fet cada dibuix perquè no el van indicar.

